Barış ve Sosyalizm Sorunları

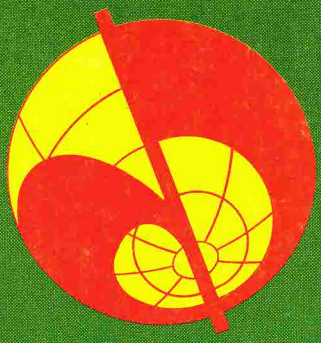

- **Komünizm Yolunda Tarihsel Aşama - L. BREJNEV**
- **Büyük Oktobr ve Dünya Devrim Süreci - A. CUNHAL**
- **Sosyalist Ulusal Birliğe Doğru H. VASS**
- **Faşizme Karşı Tek Alternatif J. SOARES**
- **Sosyalizm Koşullarında Yüksek Öğrenim - B. LHAMSUREN, C. N. ANAVİTARTE, V. MOYEV**
- **Filipinler'deki Durumda Yenilikler - J. LAVA**

TÜSTAV

aralık 1977/3

Barış ve Sosyalizm Sorunları

AYLIK TEORİ VE ENFORMASYON DERGİSİ

İçindekiler

aralık 1977/3

Komünizm Yolunda Tarihsel Bir Aşama - **Leonid Brejnev** 3

Büyük Oktobr ve Dünya Devrim Süreci - **Alvaro Cunhal** 18

Parti Deneyimi

Alman Komünist Partisinin Gelişme Perspektifleri - **H. Mies, K. Fritsch** 27

Sosyalist Ulusal Birliğe Doğru - **Henrik Vass** 37

Görüşler

Faşizme Karşı Tek Seçenek - **Jose Soares** 47

Eğri Ayna Tekniği - **Karen Haçaturov** 53

Filipinler'deki Durumda Yenilikler - **Jose Lava** 60

Sosyalizm Koşullarında Yüksek Öğrenim -

B. Lhamsuren, C. N. Anavitarte, V. Moyev 69

Basın

Afrika - Asya Halkları Dayanışma Örgütü'nün 20. Yıldönümü 88

Olgular, Veriler, Haberler

Silâhlanma Yarışı İnsanlığa Kaça Patlıyor? 90

TÜSTAV

Barış ve Sosyalizm Sorunları Dergisi aynı tarihlerde yurt dışında *Yeni Çağ* adıyla yayımlanmaktadır.

Yeni Çağ Dergisi seçkilerinde yer alan yazılara bu sayfalarda yer verilmemiştir. İçindekiler sayfalarında gördüğünüz ve bu sayfalarda yer almayan yazıları *Yeni Çağ Dergisi* sayfalarında bulabilirsiniz.

Yeni Çağ Dergisi'ne Süreli Yayınlar sekmesinden ulaşabilirsiniz.

Değerli Dostlar,

Barış ve Sosyalizm Sorunları Dergisi'nin Çeşitli Uluslardan Çalışanları, Yazı Kurulu ve Konseyi En İyi Dileklerle Yeni Yılınızı Kutlarlar.

Sahibi: URAL ATEŞER • Yazı İşleri Müdürü: AHMET TAŞTAN • Yönetim Yeri: Nuruosmaniye Caddesi, Özaydın İşhanı, No: 59-61/2 Cağaloğlu - İSTANBUL • Yazışma ve Havale Adresi: P.K. 41 Sirkeci - İSTANBUL • Türkiye Dağıtımı: TEMEL DAĞITIM, Divanyolu Klodfarer Cad. 38/2, İSTANBUL • Dizgi - Tertip: BAŞARAN MATBAASI • Baskı: UFUK MATBAASI • Kapak Filmleri: TAB GRAFİK • Kapak Baskı: GÖZLEM MATBAASI • Yurt İçi Abone Koşulları: Altı Aylık 75, Bir Yıllık 150 Lira • Yurt Dışı Abone Koşulları (uçakla): F. Almanya - 35 DM, Hollanda - 38 Fl., Belçika - 460 Fr., İngiltere - 9 £, Fransa - 75 Fr., İsviçre - 40 Fr., ABD - 22 Dolar.

Baskı tarihi: 23 Aralık 1977

Eğri Ayna Tekniği

KAREN HAÇATUROV

Novosti Basın Ajansı Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
SSCB

Dünya güçler dengesinde barış, ilerleme ve sosyalizm yararına gerçekleşen nesnel kaymanın bir sonucu olan soğuk savaştan yumuşamaya doğru tarihsel dönüş ve farklı toplumsal sistemlere sahip ülkeler arasında barış içinde yanyana varolma ilkelerinin kabul edilmesi, yaşamın her alanında ve dünyadaki milyonlarca kişinin kafasında çok büyük bir etki yapıyor.

Sosyalizmin tarihsel gelişimin en güçlü kuvveti, toplumsal ilerlemenin üstün bir taşıyıcısı durumuna geldiği günümüzde, dünya sahnesi, «iki yöntem, iki — komünist ve kapitalist — politik ve ekonomik sistem» [1] arasındaki yarışmayla biçimleniyor.

Yumuşama, tüm kıtaların halklarına, bilimsel komünizm fikirlerini öğrenmek ve, dünya sosyalizminin kazanımları ve sosyalist yaşam biçiminin üstünlükleri konusundaki gerçekleri anlatmak açısından daha büyük olanaklar sağlamaktadır. Ancak karşıt bir süreç de çalışıyor. Emperyalizm, komünist fikirleri, Sovyetler Birliği'ndeki ve sosyalist topluluğun öteki ülkelerindeki sosyalist ve komünist kuruculuğun pratiğini karalamak ve kitle bilincini karmakarışık etmek için çabalarını hızlandırıyor. Uluslararası gericiliğin ideolojik kargaşa taktikleri, giderek daha safsatalı ve esnek bir durum alıyor.

Emperyalizmin, kitleleri etkilemek açısından baş aracı yanlış bilgilendirme, yalan ve kötüleme olmaya devam ediyor. Lenin, Oktobr Devrimi'nden çok uzun olmayan bir zaman önce buna değinmiş ve şöyle yazmıştı: «Yalan söylemek, feryat etmek, gürültü çıkarmak ve rastlantı sonucu 'kimi şeylerin yerinde kalabileceği' konusunda ardı arkası gelmez yalanlara sarılmak her ülkede burjuva basınınca daima şaşmazlıkla kullanılan yaygın bir yöntemdir...

«Büyük bir gürültü koparanlar, gerçeği **gürültüyle örtmeye,** bunun işitilmesini engellemeye, bunu sövgü ve çığlıklar seli içinde boğmaya, gerçeklerin kolayca **aydınlığa kavuşturulmasını engellemeye** çabalayanlar kapitalistler ve kapitalist basındır.» [2]

Onyıllardır, ABD emperyalizminin yalnızca ekonomik ve politik değil, aynı zamanda alabildiğine ideolojik yayılmasının da acı-

[1] V. İ. Lenin, **Toplu Yapıtlar,** C. 31, s. 456.
[2] V. İ. Lenin, **Toplu Yapıtlar,** C. 24, s. 118.

sını çekmiş olan Latin Amerika ülkeleri böylesi uygulamalara bir örnek oluşturur.

Geleneksel olarak, Latin Amerika ülkeleri, ABD propagandasının gelişmekte olan ülkelerde kullanabileceği ve kullandığı biçim, yöntem ve buluşların geliştirilmesi için bir tür deneyim laboratuvarı olmuşlardır. Küba devriminin utkusundan ve kıtada niteliksel bakımdan yeni bir durumun yaratılmasından buyana ABD emperyalizmi, Latin Amerika konusundaki stratejik planlarında kendi propaganda makinesine önemli erekler yükleyerek, sınırlarının güneyinde propagandasını hızlandırmıştır. Anti-emperyalist, demokratik ve devrimci savaşımın gelişmesi ve bunun toplumsal tabanının genişlemesi, Birleşik Amerika'nın, geleneksel «büyük sopa» ve «savaş gemisi diplomasisi» yöntemlerini rahatlıkla kullanmak yeteneğini kısıtlamıştır. Aynı zamanda, emperyalizmin bu bölgedeki değişmeyen erekleri de ABD yönetici çevrelerini, kendi propaganda depolarını geliştirmeye ve bunları, tekeller, diplomatik ve askeri ajanlar, haberalma ajanları ve provokatörler tarafından geniş ölçüde kullanılan en yeni psikolojik savaş oyunlarıyla güçlendirmeye yöneltmektedir.

Burjuva basını, özellikle büyük gazeteler kamuoyunu oluşturmak bakımından en etkin araçları sağlamaktadır. Latin Amerika'da bunlar, Birleşik Amerika'yla bağlantılı güçlü mali sermaye tarafından tekelleştirilmiştir. Mali bakımdan en güçlü ve politik bakımdan en etkin büyük tirajlı gazeteler, emperyalist propagandanın standartlarını izler ve onun mesajını yansıtırlar. Dikkatler, sözkonusu ülkenin ve dünyanın karşısında duran temel sorunları okurların gözlerinden kaçıracak konular üzerinde toplanmıştır.

Günlük basının yanısıra, emperyalizmin propaganda makinesindeki önemli bir etmeni de, **Readers Digest**'ın İspanyolca baskısı ve Latin Amerika ülkelerinin kendilerinin çıkardıkları çeşitli dergiler gibi, ABD'nin desteklediği «ticari» yayınlar oluşturmaktadır. Bütün bu yayınlar okuyucuyu varolan sistemle bütünleştirmeyi, herhangi bir protesto duygusunu ortadan kaldırmayı ve kapitalist topluma özgü olan aşırı bireyciliği yeşertmeyi amaçlar. Bu tür yanlış toplumsal yönlendirmenin başlıca tekniği, okuyucuların, emperyalizmin propaganda imajlarıyla, kendilerini özdeş tutmalarını sağlamaktır. Marks ve Engels, uzun zaman önce bu tekniği betimlemişler ve şöyle yazmışlardır: Egemen sınıf, «kendi çıkarlarını toplumun tüm üyelerinin en ideal biçimde ifade edilmiş ortak çıkarları gibi sunmak ... zorundadır: Kendi fikirlerine evrensellik biçimi vermek ve bunları biricik akılcı, evrensel ölçüde geçerli fikirler gibi sunmak zorundadır.» Aynı şekilde emperyalist propaganda da, hitap ettiği kimselerde, «biricik akılcı, evrensel ölçüde geçerli» fikirler gibi sunulan sözkonusu fikirlerle kendilerini özdeş tutmaları gibi yanıltıcı bir duygu yaratmanın yollarını arar.

Radyo ve televizyon, Latin Amerika'da kamuoyunun gelişiminde giderek artan bir rol oynuyor. Nüfusun büyük kesimi açısından radyo en yakın, en düzenli ve kimi durumlarda da biricik bilgilendirme kaynağıdır. Emperyalist propaganda, bir yığın dalga uzunluğu üzerinden hava yoluyla geliyor. Öncelikle, Amerika'nın Sesi'nin yayınları vardır. Görevi teslim almasından hemen sonra Başkan Carter, denizaşırı yayınlar konusunda Kongre'ye bir rapor sundu. Burada, kimi Latin Amerika ülkelerini, ABD radyo propagandasının bütünüyle etkisinde olan sınırlı bir grup ülke diye betimlediği bir kategoriye sokuyor. İkincisi, Latin Amerika'daki şubelerine, yerel yayın için banda alınmış radyo programları gönderen ABD Bilgilendirme Ajansı * vardır. Son olarak, en büyük propaganda kaynağını oluşturan Latin Amerika ülkelerinin ticari radyo istasyonları vardır.

Emperyalizmin propaganda servisleri televizyonu, Latin Amerika'lıların görüşünü etkilemek açısından çok şeyler vaadeden bir araç olarak görüyorlar. Televizyon, son zamanlarda, öteki kitle iletişim araçlarından daha hızla yayılmıştır. Latin Amerika'daki TV alıcısı sayısı 1960'da 2,5 milyon iken, 1975'te bu sayı 18,5 milyona fırlamıştır. Her alıcı başına 4 seyirci hesabıyla, şimdi Latin Amerika nüfusunun en azından dörtte ya da hatta üçte biri televizyona erişebiliyor demektir.

Televizyon, öteki kitle iletişim araçlarından daha fazla ABD'ye bağımlıdır; Latin Amerika'da kullanılan tüm TV bantlarının yüzde 80'ini ABD hazırlamaktadır. ABD emperyalizminin bu alandaki politikası, en son teknik iletişim araçlarını, uyduları, televizyonu, vb. denetim altında tutarak, ekranda çıkan şeyleri denetlemektir. Latin Amerika ülkeleri, Birleşik Amerika'dan programlar aktaran COMSAT ve INTELSAT birliklerine girmişlerdir ve bu birliklerde American Telephone and Telegraph, International Telephone and Telegraph ve General Electric gibi Amerikan tekelleri çıkar denetimi yapmaktadır. Uzun erimli emperyalist planlar, bu kıta için uydulara dayalı, denetim altında tutulan birleşik bir televizyon sisteminin örgütlenmesini kapsamaktadır.

Reklamcılık, televizyonun gelişimi açısından ana besleyiciyi sağlamaktadır. Latin Amerika'da reklamcılığa harcanan paranın çoğunu, görece az sayıda birkaç büyük kapitalist gazete ile radyo ve televizyon şirketleri yutar. Ve tüm reklamların yüzde 80'i tekeller, özellikle de ABD tekelleri tarafından yapılır. Bunun kendilerine sağladığı güçle ABD tekelleri basın, radyo ve televizyon üzerinde gizli, ancak güçlü bir sansür ve politik denetim uygulayabilmekte, «istenmeyen» bilgilendirme kaynaklarını kapatabil-

* 1977 Ekim'inde Başkan Carter, Kongre'ye, ABD denizaşırı bilgilendirme ajanslarının yeniden örgütlenmesi konusunda bir yasa taslağı sundu. Bunda, USIA (ABD Bilgilendirme Ajansı) ile Devlet Eğitimsel ve Kültürel İşler Dairesi'ni birleştirecek yeni bir hükümet dairesi kurulması öneriliyordu.

mekte ve böylelikle, Latin Amerika'da kamuoyunun oluşum sürecini elleri altında tutmaktadırlar.

ABD haber ajansları, ABD ideolojisinin geleneksel taşıyıcı ve ileticisidirler. Onlar, dünyanın hiçbir yerinde Latin Amerika'da olduğu ölçüde etkin değildirler. Hem Latin Amerika kitle iletişim araçlarını bilgilenmeyle beslemek açısından, hem de kapitalist dünyanın geri kalanına Latin Amerika'daki olaylar konusunda bilgi sağlamak açısından tekelci konumlara sahip bulunuyorlar. Latin Amerika'nın büyük gazetelerindeki dış haberlerin çoğu United Press International (UPI) ve Associated Press (AP) ajanslarından gelmektedir.

Emperyalist ideologlar, ABD haber ajanslarının ürünlerinin hiçbir sınıf ya da partiye dayanmayıp, salt bilgilendirme amacı güttüğünü savlıyorlar. Ancak görünüşte politikaya karşı bu ilgisizliğin altında, Latin Amerika kitle iletişim araçlarını ABD emperyalizminin amaçlarına göre biçimlendirmek yolunda güçlü bir çaba yatmaktadır.

UPI ve AP'nin eğilimi, olguları seçmelerinde ve yorumlayışlarında ortaya çıkmaktadır. Sonuç, büyük Latin Amerika gazetelerinin, uluslararası haberlerde dikkatlerini Birleşik Amerika'daki olaylar üzerinde toplamalarıdır. Latin Amerika basınının Birleşik Amerika konusunda, ABD basınının Latin Amerika konusunda verdiği bilgilendirmeden 25 kat daha fazla bilgilendirme verdiği hesaplanmıştır. ABD haber ajansları yurtdışındaki olaylar, özellikle de sosyalist ülkelerdeki olaylar konusunda çarpıtılmış bir görünüm sunarlar. Latin Amerika'da sınıfsal, anti - emperyalist savaşımın gelişmesini, ya da gerici egemen çevrelerin komünist partilerine ve öteki ilerici örgütlere karşı terörist eylemlerini gösteren olguların üzerine özel bir sessizlik battaniyesi örtülür.

Bir dayanağa sahip olduğu yerlerde, yerel yayın araçlarıyla ve ayrıca da, doğrudan, kendi propaganda silahlarıyla, yani Latin Amerika'da dergiler, kitaplar ve kitapçıklar yayımlayarak, radyo programları örgütleyerek, televizyon oyunları ve sinema belgeselleri kiralayarak, «kültür merkezleri» ve kitaplıklar kurarak kamuoyu oluşturmaya çabalayan ABD Bilgilendirme Ajansı, en yıkıcı faaliyetlere girişmektedir. Latin Amerika, USIA'nın başlıca alanıdır. Propagandanın çoğunlukla yerel insanlar tarafından yürütüldüğü USIA'nın sözümona «iki - ülke merkezleri»nin dörtte üçü buradadır. Elçiliklerin ve konsoloslukların bilgilendirme bölümünün diplomatik statüsü altında bulunan çeşitli USIA orunları ve kesimleri, ideolojik yıkıcılık merkezleri olarak iş görürler.

ABD Bilgilendirme Ajansı, yıkıcı faaliyetlerinde CIA'yla işbirliği yapar. **Washington Post'un** teslim ettiği gibi, kimi yıllarda CIA'nın gizli işlemlerinden en az yüzde 29'u, kitle bilgilendirme ve propaganda araçları alanında yürütülmüştür. Bunun en çarpıcı örneği Şili'ydi. Halk Birliği hükümeti iktidardayken, CIA yalnız

El Mercurio gazetesine 1,6 milyon dolar ödemiştir. **New York Times**'a göre, Şili'deki gizli işlemlere ayrılan fonların en az yarısı politikacıların, gazetelerin, radyo istasyonlarının ve televizyon şirketlerinin doğrudan desteklenmesine gitmiştir. Faşist darbeden sonra CIA'nın Şili'deki faliyetlerini daha kalın bir gizlilik perdesi örtmektedir. Buzdağının yalnızca üstünü ortaya koyan ABD Senatosu'nun CIA faaliyetleri Komitesi raporu, Santiago'da, hükümete geniş destek sağlamak için CIA'nın belirli kitle iletişim araçlarını elde ettiğini açıklamaktadır. Bilgilendirme ajansları, cuntayı, olasılı en iyi biçimde sunmaya çabalıyorlar. Ayrı olarak, Şili'deki hükümet değişikliği üzerine, Allende hükümetinin devrilmesini «haklı çıkarmayı» amaçlayan bir Beyaz Kitap hazırlamakta da CIA ajanları cuntaya yardım etmişlerdir.

Emperyalist propagandanın Latin Amerika'da izlediği geleneksel çizgi, kapitalist dünyanın şimdiye değin ortaya koyduğu «en iyi şey» ve «gerçek demokrasinin koruyucu sopası» olarak sunulan ABD politik sistemini övmektir. Emperyalist propagandacılar, ABD'nin politik kurumlarını ve genel olarak Amerikan «demokrasisi»ni, iyi bilinen «Amerikan yaşam tarzı» deyiminde özetlenen herşeyi yaymakta özel bir gayretkeşlik gösteriyorlar.

Bunların Latin Amerika'daki çabaları, ABD'nin 200. yıldönümü kutlamaları sırasında yeni bir doruğa ulaşmıştır. Bu dönemde, ABD ile Latin Amerika arasındaki ilişkilerin tarihi, daha önceden asla yapılmadığı ölçüde çarpıtılmıştır. Hem ABD'nin, hem de Latin Amerika'nın ulusal çıkarlarını ve ülkülerini birleştiren bir akım diye pan-Amerikancılığın boruları çalınmıştır. ABD'nin Batı yarımküresindeki «uygarlaştırıcı misyonu»nun ve ABD ile Latin Amerika halkları arasındaki «tarihsel dostluk gelenekleri»nin kanıtlarını bulup çıkarmak için delicesine çabalar harcanmıştır.

ABD emperyalizminin, dünyanın başka heryerinde olduğu gibi, Latin Amerika'da da başlıca ideolojik ve politik silahı anti-komünizmdir. Latin Amerika ülkelerinde, en kaba «ilkel» türden bir anti-komünizm uygulanıyor. Bunun savunucuları, «komünizmin zor kullanılarak kökünün kazınması», sosyalist Küba'ya karşı önlemler alınması çağrıları yapıyorlar. Onlar, anti-emperyalist, devrimci ve genel demokratik hareketlere karşı uygulanan terör ve şiddeti haklı çıkarmaktadırlar. Gerçeklerin açıkça çarpıtılması ve kötüleme, başlıca yöntemlerden biridir. Lenin şöyle yazıyordu: «...dünyanın hiçbir yerinde, işçiler üzerindeki burjuva etkiler yalnızca ideolojik etkiler biçimini almaz. Burjuvazinin işçiler üzerindeki ideolojik etkisi azaldığı, sarsıldığı ya da zayıfladığı zaman, burjuvazi, **her yerde ve her zaman**, en zorbaca yalan ve kötülemelere başvurur.»[3] «İlkel» ve «terörist» anti-komünizm, emperyalizmin denetlediği kitle iletişim araçlarının elinde hazır tutulur.

---

[3] V. İ. Lenin, **Toplu Yapıtlar**, C. 20, s. 485.

Emperyalist propagandacılar ve Latin Amerikalı gericiler, anti - Sovyetizmi yerleştirmeye pek eğilimlidirler. Gününü doldurmuş olan, ancak son zamanlarda daha bir canlılık kazanan «Sovyet tehlikesi» masalı, Latin Amerika ülkelerinin ulusal çıkarlarına ters düşen ve emperyalizmin saldırgan amaçlarıyla çok iyi uyuşan özgül amaçlar taşır. Ana amacı, kamuoyunun dikkatini, emperyalizmin gerçekten saldırgan politikasına karşı savaşımdan bütünüyle palavra olan bir «Sovyet tehlikesi»yle savaşmaya çevirmektir. Kendi haber - alma örgütlerinin, özellikle de CIA'nın Latin Amerika'da bıraktığı pisliklerden bazılarını temizlemek için, emperyalizm, casus arama psikozunu kamçılar ve «Kızıl komplolar» konusundaki uydurmaları kullanır.

Emperyalist propaganda, Sovyet dış politikasına karşı güvensizlik tohumları ekmeye ve barış içinde yanyana varolma'dan yalnızca Sovyetler Birliği'nin yararlandığını öne sürmeye çabalıyor. SSCB'nin, güya herhangi bir anda soğuk savaşa çevirebileceği yumuşamanın «istikrarsızlığı»nı ve «geçici bir nitelik taşıdığı»nı vurgulamaktadır. Sovyetler Birliği'nin, farklı toplumsal sistemlere sahip devletlerin barış içinde yanyana varolması konusundaki ilkeli tutumuyla, onun, barış içinde yanyana varolma ilkesini ideoloji alanına, sınıf savaşımına ve kurtuluş savaşımına uygulamayı uzlaşmaz bir şekilde reddetmesinin bağdaşmadığı ileri sürülüyor.

SSCB'nin gerçekci politikası ve Sovyet yaşamının kendisi emperyalist propagandanın eli altındaki savları çürüttüğünde, emperyalistler, Sovyetlerin politik, devletsel ve toplumsal sistemlerinin temel ilkelerini ve SSCB'deki sosyalizm kuruculuğu deneyimini ve komünist kuruculuk uygulamasını çarpıtmayı hesaplayan bir taktik değişikliğiyle, kamuoyundaki gelgite uymaya çabalıyorlar. Emperyalist propaganda, anti - Sovyet sonuçlar çıkarma amacını taşımak koşuluyla, Sovyetler Birliği'nin kimi başarılarını bile kabul etmeye hazırdır.

Anti - Sovyet propaganda, Sovyet insanlarının «güçlükleri»ni vurgulamayı adet edinmiştir. Şimdilerde ise o, Sovyet halkının devrimci ülkülerini «unuttuğu», Sovyetler Birliği'nin bir «tüketim toplumu» halinde «yozlaştığı» konusunda söz etmeye başlamıştır. Emperyalist propagandacılar, Sovyetler Birliği'nde demokrasinin ve birey özgürlüğünün ezildiği konusunda yalanlar yaymak için ellerinden geleni yapıyorlar. Siyonist ve Maocu propaganda servisleri, faşizan rejimlere sahip ülkelerde de çığırtkanlığı yapılan bu yalanın geliştirilmesinde etkin bir rol oynuyorlar.

Emperyalizmin savunucularının ideolojik zayıflığının artması, onların, geniş bir kitleyi çekecek herhangi bir olumlu program ya da belgi ortaya atmaktaki yeteneksizlikleri, onları, vurguyu içerikten biçime doğru kaydırmaya zorlamaktadır. Emperyalizm, bu ideolojik boşluğu, yalnızca, propaganda makinesini akortlayarak ve gücünü artırarak doldurmaya çabalıyor. Emperyalist propa-

ganda Latin Amerika'da daha derin bunalımlara düştükçe, düşünsel yıkımını «zorla - satmak» yöntemleriyle gidermeye çabalamaktadır.

Latin Amerika ilerici düşüncesinin ve demokratik basınının en iyi geleneklerinden biri de, ideolojik yayılmanın, özellikle de Kuzey Amerika'nın ideolojik yayılmasının yaptığı zararları açımlarken kullandığı kıvrak üsluptur. Bu geleneğin kurucuları, sömürge baskısına karşı ulusal - kurtuluş hareketinin önderleriydi. Geçmişin en tanınmış Latin Amerikalı gazetecilerinin çalışmaları anti - emperyalist, anti - oligarşik ve laik bir nitelik taşır. Özgür düşünce bakımından güçlüdür ve halkın sömürüye, boyunduruğa ve yabancı baskısına karşı savaşımıyla sıkıca bağlıdır.

Bu geleneklerin yasal mirasçıları, en başta, Latin Amerika ülkelerindeki komünist partilerdir. Arjantin, Kolombiya, Kosta Rika, Ekvator, Meksika, Peru ve Venezüella'da komünist basın kamuoyunun oluşumunda etkili bir unsur durumuna gelmiştir. Marksist - Leninist partilerin yeraltı çalışması yapmak zorunda bırakıldığı Latin Amerika ülkelerinde en kötü baskılar bile komünist basının sesini boğamamıştır. Okuyucularının yaşamlarını bile tehlikeye düşüren amansız teröre karşın, komünistlerin savaşkan yayınları Brezilya'da, Uruguay'da, Şili'de, Guatemala'da ve başka yerlerde basılmakta ve yayılmaktadır.

Latin Amerika ülkelerinin komünist basını, «sınıf savaşımının ve halkın öfkesinin her kıvılcımını genel bir yangına çevirecek büyük bir çift demirci körüğünün bir kısmı» [4] olmak rolünü, Lenin'in, bu yüzyılın başlarında **Iskra** (Kıvılcım) gazetesine verdiği bu rolü şerefle yerine getirmektedir. Emperyalizme ve gericiliğe karşı savaşımda uzlaşmayı reddedişiyle, haber dürüstlüğüyle, emekçi halkın iyiliği için taşıdığı kaygıyla, demokrasi ve toplumsal ilerleme fikirlerini yaymasıyla komünist basın büyük bir saygınlık kazanmıştır. Bu basın okurlarını, sosyalist ülkeler halklarının yaşamı ve Sovyet halkının başarıları konusunda bilgi sahibi etmektedir.

Komünist partilerin yayınlarının yanısıra, öteki ilerici dergiler de işbirlikçi kitle yayın organlarının kamuoyu üzerindeki etkisini sarsmaktadırlar. Kimi etkili liberal gazete ve dergiler de bunların içinde yer alıyor. Latin Amerika ülkeleri hükümetlerinin ideolojik alanda aldıkları kimi önlemler de emperyalist propagandanın en yozlaştırıcı etkilerini kısıtlama doğrultusundadır. 1976'da, Latin Amerika ve Karaipler kitle iletişim araçları politikasının sorunları konusunda UNESCO'nun girişimiyle San Jose'de (Kosta Rika) toplanan hükümetler - arası konferans ABD'nin kıtadaki ideolojik yayılmasını şiddetle eleştirmiştir. Konferans'ın bir Latin Amerika bilgilendirme ajansı kurmak yolunda aldığı ka-

[4] V. İ. Lenin, **Toplu Yapıtlar**, C. 5, s. 508.

rar, bloksuz ülkelerin bilgilendirme birliğinin kurulmasıyla bağdaşmakta ve Üçüncü Dünya'nın, «sömürgeciliği ortadan kaldıran bilgilendirme» sorunu üzerindeki genel konumunu yansıtmaktadır.

Sosyalist ülkelerin bilgilendirme organlarının faaliyetleri, uluslararası demokratik kamu örgütleri ve onların basını, emperyalist propagandayı gözler önüne sermeye yardım ediyor. SBKP 25. Kongresi'ne sunulan MK Raporu'nda Leonid Brejnev şunları belirtiyordu: «Dünyadaki olumlu değişiklikler, yumuşama, sosyalist fikirlerin yayılması için elverişli koşullar yaratıyor. Ama öte yandan, iki sistem arasındaki ideolojik yarışma da daha keskin, emperyalist propaganda da daha ince bir durum alıyor.

«İki ideoloji arasında tarafsızlığa ya da uzlaşmaya yer yoktur. Burada gerekli olan şey sürekli politik uyanıklık, aktif, etkin ve inandırıcı propaganda ve zaman zaman da, düşmanın ideolojik saldırısını püskürtmektir.» Dünya komünist hareketinin ve sosyalist toplumun gerçek niteliği, Marksist - Leninist fikirlerin herşeyi saran gücü ve, sosyalist ülkelerin barışçıl ve iyi düşünülmüş dış politikasının etkinliği, bu görevin başarılabilmesinin güvencesidir.

TÜSTAV

Sosyalizm Koşullarında Yüksek Öğrenim

Üniversiteler Üzerine Üç Yazışma

BADAMİN LHAMSUREN
Moğolistan Devrimci Halk Partisi MK Üyesi
MDHP'nin dergideki temsilcisi

CARLOS NUNEZ ANAVİTARTE
Peru Komünist Partisi MK Yedek Üyesi,
PKP'nin dergideki temsilcisi

VİTALİ MOYEV
BSS kadrosunda üye

BİRİNCİ YAZIŞMA

Günümüz üniversiteleri, ilgi — çoğunlukla bu, eleştirici bir nitelik taşısa bile — yoksunluğundan yakınamazlar. İlk eğitim merkezlerinin sekiz ya da dokuz yüzyıl önce kurulmuş olduğu kapitalist dünyanın bellibaşlı kentlerindeki üniversiteler, genellikle, her iki yandan yaylım ateşi altındadırlar. Sağ taraftan, eski gelenekleri bozmakla, kurulu düzeni sarsmakla ve öğrenci kitlesini karışıklığa ve başkaldırıya itmekle; Sol tarafta ise, zamanın gerisinde kalmakla ve demokratik reforma karşı direnmekle suçlanıyorlar. Sosyalist ülkelerin de, tümüyle farklı türden olsa da, yüksek öğrenim alanında sorunları ve endişeleri vardır.

Bu durum, **BSS**'nin verdiği, üç sosyalist ülkede, Bulgaristan, Romanya ve Polonya'da yüksek öğrenimi incelemek görevini üstlenmeyi bizler için daha bir ilginç duruma getirmektedir. Yapacağımız inceleme kardeş partilerin bu alandaki politikasını, yaygın sorunları ve eğilimleri ve girişilmiş deneyimleri kapsayacaktır. Üçümüzün de şu ya da bu zamanda yüksek öğrenimle ilgili bir görevi olmuştur. Birimiz Moğolistan'da yüksek öğrenimin yönetilmesinde çalışmış, bir öbürümüz Peru'da 30 yıl profesör olarak ders vermiş ve bir üniversite bölümünün başkanlığını yapmış, üçüncümüz ise Moskova Üniversitesi'nde çalışmıştır. Biz burada daha önceki deneyimimizden yararlanmaya, ayrıca yeni birşeyler de kazanmaya çalıştık.

Sosyalist ülkelerde yüksek öğrenime büyük bir dikkat sarfedilmektedir. Yüksek öğrenimin gelişmesi planlıdır, genel basında ve bu alanda uzmanlaşmış basında bu konuya çok büyük bir yer ayrılmasından da anlaşılabileceği gibi, yüksek öğrenimin gereksinimleri ve sorunları üzerinde büyük ölçüde araştırma yapılmak-

tadır. Biz bu malzemeyi de kullandık, bu yüzden araştırmamızın özgün olmak gibi özel bir savı yoktur. Yapmaya çalıştığımız tek şey, sosyalist ülkelerde yüksek öğrenim durumunun bizde bıraktığı ilk elden izlenimlerin bazılarını okurla paylaşmak ve yüksek okulların yaşam ve hareketini, olabildiğince canlı bir biçimde tanıtmaktır.

Bir Darboğaz mı?

Sofya'yı ziyaretle işe başladık ve özellikle, hareket noktamız hemen tamıtamına Sofya Üniversitesi'nin basamakları olduğundan, raporumuza burayla başladık.

Gençler ve özellikle öğrencilerin genellikle aceleleri var. Uçuşan saçları, omuzları üzerindeki çantaları, koltuk altlarına sıkıştırdıkları taslak çizimlerle genç erkek ve kadınlar, işlek bir dörtyol ağzına bir yelpaze gibi yayılmış olan üniversitenin ana basamaklarına doğru sel halinde akıyorlar. İşte gözlerimizin takıldığı nokta da, yukarıya doğru daralan bu yelpaze oldu. 1976 yazında, üniversiteye girmek için 6.500 başvuru yapıldı, ancak giriş sınavlarından sonra yalnızca 1.800 kişi bu basamakların üzerindeki kapıdan geçebildi.

Yarışma! Giriş sınavlarının yapıldığı yaz günleri, ziyaret ettiğimiz ülkelerdeki gençler, onların ana babaları ve eğitim yetkilileri için yürek hoplatıcı günlerdi.

İlk gün saat tam sekizde, devlet komisyonunun önünde mühürlü bir paket açılır ve adaylardan biri, sınava giren her adayın o gün yanıtlaması gereken soruyu çeker. Bu, tüm öteki sınav merkezlerinden işitilebilecek şekilde radyoyla duyurulur.

Sofya Üniversitesi Rektör Yardımcısı Dr. T. Hristov bütün bu süreci betimlediğinde, sessiz sınav odalarında, sınav görevlileri kapalı zarfları (tüm yazılı sınav kağıtlarının kime ait olduğu görülmez) toplamazdan, herbir kağıt iyi yâ da üç uzman tarafından bağımsız bir şekilde denetlenmezden, notlar verilmezden ve en sonunda, kimilerini sevindirip kimilerini de hayal kırıklığına uğratarak perde kaldırılmazdan önceki bu 4 saatin gerilimini gözlerimizde çok iyi canlandırabildik.

Bütün bunlardan ne çıkarılabilir? Sosyalist ülkelerdeki yüksek öğrenim sisteminin yetersiz olduğu mu? Darboğazda bulunduğu mu? Burjuva propagandasının, kendi yüksek öğrenim sistemini «açık» ve «demokratik» niteliğinden ötürü övgülere boğarken, ileri sürdüğü şey genellikle budur. Ama bizlerden en az biri, bu savların değerini kişisel deneyiminden bilmektedir; bunlar herhangi bir ciddî temelden yoksundurlar.

Sosyalist dünya dışında kimi üniversitelerin giriş sınavı yapmadığı iyi bilinen bir gerçektir. Kâğıt üzerinde, herkes üniversiteye başvurabilir. Ama çoğunca yüksek harçlar belirleyici etmendir ve bunun anlamı da, üniversiteye girişin okulda edinilmiş eği-

timin niteliğine, yeteneğe değil, en başta gelire bağlı olmasıdır. Bu durumda demokrasi, toplumsal eşitlik nerede kalır?

Kapitalist ülkelerdeki istatistikler, yüksek öğrenim görmeye çabalayan insanların sayısında önemli bir azalma olduğunu göstermektedir. 1968'de, okul çağındaki Amerikan çocuklarının yüzde 63'ü koleje girerken, bu sayı 1974'de yüzde 49'a düşmüştür. Bunda şaşılacak bir şey yok. Genç insanlar kendi geleceklerini düşünüyorlar. Onları kaygılandıran şey giriş sınavı değil, bundan sonra, okulu bitirip kendi uzmanlık alanlarında iş aramaya koyuldukları ve çoğu, «eğitilmiş işsizler» saflarına girmekten başka hiçbir seçeneğe sahip olmadıkları zaman başlayan gerçek sınavdır. Basındaki haberlerin gösterdiğine göre, sorun çok ciddidir. Glasgow'da bir öğretmen okulu öğrencileri, bunu, kendi okullarının duvarına «Jordanhill İşsizlik Koleji» diye yazarak özetlediler. 1980'de, Birleşik Amerika'da, yüksek öğrenim gerektiren her iş için 5 mezunun çekişeceği hesaplanmıştır. Bugünlerde insanların üniversite diplomasından, çok pahalı bir piyango bileti olarak söz etmelerine şaşmamak gerek.

Sosyalist ülkelerde ise, yüksek öğrenim değişik temeller üzerinde kurulmuştur. Elbette, bunlar da kendilerine özgü sorunlarla — ve bu yazıda, bunlar üzerine okura bilgi vermeyi umuyoruz — karşı karşıyadırlar, ancak başta gelen şey, bu ülkelerde yüksek öğrenimin parasız olmasıdır, böylece genç bir kişinin geleceği, en başta onun parasal durumuna değil, yeteneğine ve öğrenme isteğine bağlıdır. İkincisi, ziyaret ettiğimiz tüm ülkelerde her mezuna, kendi seçtiği meslekte bir iş sağlanmıştı. Bu hak, yasayla güvence altına alınmıştır ve bu, daha o okula yazılırken, bütün ülkenin çeşitli mesleklerde eğitilmiş insanlara duyduğu gereksinimi dikkate alan genel bir planın temelinde, alınacak öğrenci sayısı hesaplanırken sağlanır. Öyleyse, daha önce sözünü ettiğimiz yarışma, bir «darboğaz»ı değil, genç kuşağın bilgi için duyduğu geniş çaplı isteği gösterir. Bu yeni ve bizce, çok ilginç bir toplumsal olgudur.

Gezdiğimiz ülkelerin, şunun şurasında 30 yıl önce eğitim bakımından Avrupa'nın gerisinde oldukları bilinen bir şeydi. Örneğin Romanya'da okuma yazması olmayanların oranı yüzde 30'a dek varıyordu. Ancak, bu ülkelerdeki halk hükümetlerinin kültür düzeyini yükseltmek için çok büyük çabalar harcamış olduğu da bir gerçektir. Bulgaristan, Polonya, Romanya ve başka bir dizi sosyalist ülke, bugün, zorunlu genel lise öğrenimini uyguluyorlar. Kültür devrimi, bilginin yaygınlaştırılması, Komünist ve İşçi partilerinin ve halk hükümetlerinin tüm eğitim çalışmaları, sosyalist topluluğun sınırları ötesinde hiçbir yerde başarılamamış olan bir sonuç, onların gurur duyabilecekleri bir sonuç doğurmuştur. Yüksek öğrenim açısından bakılırsa, bu, tümüyle yeni bir durum yaratmıştır: Hemen hemen herkes, kolejdeki bir sıranın potansiyel bir isteklisidir. Potansiyel girdi, hemen hemen yaşama yeni atılan tüm bir genç insanlar kitlesidir.

Bunun anlamı, yüksek öğrenimin yalnızca «yüksek» değil, aynı zamanda da daha yaygın duruma geldiğidir. Önceleri, orta öğrenim görememiş kimi yetenekli gençleri atlama tehlikesi var idiyse de, şimdi, ülkenin tüm yetenekleri yüksek öğrenime hazır durumdadır. Ancak burada başka sorunlar ortaya çıkıyor. Örneğin, bugünkü yüksek öğrenim kurumlarının «alabileceği» ne olmalıdır? Bu nasıl ölçülebilir? Optimum düzey nedir? Gerçekten tüm genç insanlar yüksek öğrenim isterler, ancak gelişmiş bir sosyalist toplum kurma aşamasında hiç kimse «genel yüksek öğrenime geçiş» görevini ileri süremez. Öyleyse, bir seçim yapılması gerekir ve nüfusun tüm sınıf, tabaka ve kategorileri için orantılı, eşit giriş olanakları nasıl sağlanmalıdır gibi önemli bir toplumsal sorun da burada doğar.

Aile, Okul ve Genç Kuşak

Polonya'da, ilkokul öğrencileri için yapılan il olimpiyatlarını * kazananların ve her liseden en iyi üç öğrencinin, yüksek öğrenim kurumlarına sınavsız alınması bir kuraldır. 1976'da bunlar, Varşova Üniversitesi Kimya Fakültesi'ne girenlerin yaklaşık dörtte birini buluyorlardı. Fakülte dekanı Profesör J. Wrobel'den, bu grubun toplumsal yapısı konusunda bilgi rica ettik. En iyi öğrenciler kategorisinin üçte ikisi (yüzde 66,6) işçi ve köylü ailelerinden geliyordu. Öte yandan, Olimpiyat sonuçlarına dayanılarak alınan öğrencilerin aşağı yukarı aynı oranı (yüzde 68,7) bulan kesimi, aydın çocuklarıydı. Bu fark karakteristiktir. İşçi ve köylü ailelerinden gelen çocukların, okuldaki genel sonuçlar bakımından geride kalmadığı apaçıktır. Bu, onların evde büyük gayret, sabır ve ısrarla ders çalışmalarından ileri gelebilir. Öte yandan, aydın bir aile ortamında belirli ilgiler daha erken şekillenir ve kişisel tercih ve eğilimler daha etkin bir biçimde gelişir. Bunun ilerde, üniversitede de etkileri olur. Okulların eski «en parlak öğrencileri», öteki öğrencilerle aşağı yukarı aynı ilerlemeyi gösteriyorlar. Ancak bunlardan kimileri, alan değiştirmeye karar verir ve başka fakültelere geçerler. Eski «Olimpiyatçılar»a gelince, onlar, ortalamanın üstünde başarı sağlamayı sürdürürler ve genellikle de, kendi ilk seçimlerini değiştirmezler.

Bütün bunların anlamı nedir? Sosyalizm, sınıfsal eşitsizliği ortadan kaldırır. Sosyalist toplumun yapısı, sosyal türdeşlik doğrultusunda sürekli bir değişim içindedir. Öte yandan, sınıfsal farklılıklar hâlâ vardır ve, çocuğun bir işçi ya da köylü ailesinden aydın bir aileden, ya da başka bir tabakadan gelmesiyle bağlantılı olan belirli özellikler henüz canlıdır. Öyleyse sosyalist toplum, okul ve ev eğitimi arasındaki farkı gidermek için birtakım ek

* Gönüllü bilgi yarışmaları. Düzenli olarak çeşitli konularda yapılmaktadır.

araçlar bulmalıdır. Aksi halde, bir sonraki aşamada, orta öğrenimden sona — yüksek öğrenimde — öğrenci kitlesinin toplumsal bileşimi içinde orantısızlıklar gelişebilir. Yüksek öğrenimde de, yeni toplumun yüce ilkelerinden birini, sosyal adalet ilkesini gerçekleştirmek için özgül yöntemlerin bulunması gerekir.

Bu sorunu ele alırken kullanılan yöntemler nelerdir? Bulgaristan, Romanya ve Polonya'da konuştuğumuz kişiler bize bu sorunun temelde iki biçimde çözüldüğünü söylediler.

Bunlardan biri, «okulu bitirme aşamasında eşitsizlikleri giderme» diye tanımlanabilir.

Polonya Birleşik İşçi Partisi Merkez Komitesi Bilim ve Eğitim Dairesi Başkanı ve PBİP Merkez Komitesi yedek üyesi Profesör J. Maciszewski şöyle diyor: «Partimiz, yaşam düzeyini ve koşullarını eşitleştirmek için geniş çaplı sosyo - ekonomik önlemler uyguluyor. Tüm sınıflar, tabakalar ve gruplar için eğitimde ve kültürel gelişimde eşit olanaklar sağlama önlemleri de bunların içindedir. Her yerde eşit ölçüde elverişli koşullar sağlayacak biçimde, öğretmen yetiştirme kalitesine ve okul hizmetlerini iyileştirmeye özel bir ilgi gösteriyoruz.»

Bulgaristan ve Romanya'da da bu politikanın önemi vurgulandı. Ancak bu, etkisini göstermesi bakımından zamana gerek duyan bir politikadır, oysa yüksek öğrenime «eşit başlama» sorunu ivedi çözüm bekleyen bir sorundur. Bu yüzden, başka, daha hızlı etki yapacak önlemler de alınıyor. Bunlar, «üniversiteye giriş» aşamasında eşitlik sağlamayı hızlandırmaktadır.

Örneğin Polonya'da, işçi ve köylü ailelerden gelen adaylara ekstra notlar verilir. Bilim, Yüksek Öğrenim ve Teknoloji Bakan Yardımcısı Profesör J. Gorski bize, «ama ne bu yöntem ne de elde edilen sonuçlar pek sevindirici değildir» dedi. «Bugün yüksek öğrenim kurumlarının gündüz bölümlerindeki öğrencilerin yüzde 44'ü işçi ve köylü çocuklarıdır. Bu fena değil. Ama bunların, bir bütün olarak gençliğin yüzde 63'ünü bulduğunu düşünürseniz...» Şimdi Polonyalılar, başlangıçta küçük çapta deneyecekleri başka bir sistemi benimseme olasılığını tartışıyorlar. Bu sistem, hazırlık kurslarını içine almaktadır. Bu kursları izlemiş olan öğrenciler, yüksek öğrenim kurumlarına sınavsız alınacaklar. Zamanla, adayların yüzde 20 kadarının yüksek öğrenime bu kanaldan gireceği düşünülüyor.

Bulgaristan da, yüksek okullara alınacak öğrencilerin yüzde 15 - 20'sini benzer bir yöntemle hazırlamayı planlıyor. «Hazırlık kurslarını örgütlerken», diyor Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Yüksek Öğrenim Kurulu Sekreteri P. Grozkov, «Sovyet yüksek öğrenim kurumlarında değeri kanıtlanmış olan deneyimden yararlanıyoruz.»

TUSTAV

Eğitim Bakan Yardımcısı R. Bogdan'a göre, Romanya yüksek okullarındaki öğrencilerin yüzde 51'i işçi ya da köylü kökenlidir. Yüksek öğrenim adaylarının onda biri, fabrikalardan ve çiftliklerden geliyor.

Bunun, sosyalist ülkelerde yaygın bir olgu olduğu açıktır. Moğolistan'da (grubumuzdan birisi buradan gelmekte), 1973'den bu yana Devlet Üniversitesi'nde ve Tarım Enstitüsü'nde bir hazırlık bölümü vardır.

Hazırlık kursları, orta öğrenimi bitirdikten sonra fabrikalarda, çiftliklerde ve maddi üretimle uğraşan başka işletmelerde çalışmakta olan emekçi gençliğe, genç erkek ve kadınlara öncelik tanımaktadır. Bu, oldukça uygun ve haklı gözüküyor.

Yüksek Öğrenimin Amacı

Bundan sonraki adım, sosyalizm geliştikçe, yüksek öğrenim sisteminin işlevlerinin ve toplumsal amacının nasıl değiştiğini araştırmaktı.

Çok uzun olmayan bir zaman önce, bu alanda herşey açıktı ve yerli yerindeydi: Örneğin orta öğrenimin rolü, bilgiyi yaymak, toplumun genel toplumsal ve kültürel gereksinimleri denebilecek şeyleri karşılamaktı; özel üretim eğitimi ayrı birşeydi. Yüksek öğrenim farklı bir amaca hizmet ediyordu; bunun işlevi, insanları gelecekteki mesleklerine hazırlamak, toplumun yüksek derecede nitelikli üretime, bilimsel, öğretici ve öteki personele duyduğu güncel gereksinimleri karşılamaktı. Ya şimdi? Orta öğrenimle yüksek öğrenim arasında hâlâ böyle bir ayrım çizgisi çekilebilir mi? Bu canalıcı bir sorundur; gelecek aşamalarda, gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğunda yüksek öğrenimin «en uygun sayıda alabileceği öğrenci» için kullanılacak ölçütü ve ayrıca yüksek öğrenimin toplumsal rolünü belirleyecek olan bir sorundur.

Bununla ilgili olgular nelerdir? Bulgaristan'da 108.000, Romanya'da 175.000 ve Polonya'da 489.000 öğrenci vardır: Oranlarsak, sırasıyla, binde 123, 81 ve 142 oranlarını buluruz. Bulgaristan ve Polonya, yürürlükteki Beş Yıllık Plan süresince, üniversiteye girenlerin sayısında bir artış planlamıyorlar; şimdiki üniversite mezunu sayısı, ekonominin şu ya da bu alanındaki yapısal değişikliklerin yarattığı ek istemlere bile rahatlıkla yetmektedir.

«Ulusal ekonominin potansiyelini, yüksek okullarımızın potansiyeliyle karşılaştırırsak,» diyor Polonya Araştırma ve Yüksek Öğrenim Enstitüsü Müdürü Dr. J. Kluczinski, «sosyalist ülkelerle dünyanın öbür kesimleri arasındaki önemli bir farkı görürüz. Burada, yüksek öğrenimin potansiyeli, salt yararcı, endüstriyel - ekonomik yaklaşım açısından gerekenin epey üstündedir. Bu, kişiliği geliştirme yönelimi taşıyan sosyalist politikanın bütününden ileri gelmektedir. Sonuç, amaçlarımıza tümüyle uygundur. Yeter ki bunlar, toplumun yönetiminde, kitlelerin tarihsel girişkenliğinin

tüm biçimlerini geliştirmekte etkin ve yetkin bir yer alabilecek ölçüde yüksek düzeyde eğitilsinler.»

Öyleyse, yüksek öğrenim, üretimin yararcı istemlerinin önünde gelişmektedir. Bu, onun işlevlerinin genişlemiş olduğu anlamına mı gelir? Gelecekte bunun yalnızca yetişmiş personel üretmekle kalmayıp, genel kültürel amaçlara da hizmet edeceği anlamına mı gelir?

Bu noktada tartışmalarımız genellikle canlı bir duruma geldi. Sorun, karmaşık bir sorundur ve çeşitli görüşler doğurmaktadır.

Kimi insanlar, coşkuyla, «evet» diyorlar, «yüksek ve orta öğrenim arasındaki eski ayrım çizgisi ortadan kalkıyor. Sosyalizm, insanlarda, diploma gereksinimlerinin çok ötesinde, bilgi sahibi olma isteğini uyandırmıştır. Enstitüler, liselerin çalışmasını sürdürmelidirler. Elbette bunlar uzman yetiştirme işine devam edeceklerdir, ama bunun yanısıra genel bir eğitim işlevi de taşıyacaklardır. Sözgelimi metal üretiminde yeterli mühendise sahip olduğumuzu varsayın. Peki sonra? Ocakçılar, çelik - yapımcıları mühendis diploması alabiliyorlarsa, bütün bunlar çok iyi. Uzun vadede bunun bedeli ödenecektir. Mühendislik eğitimi görmüş bir çelik - yapımcısının önemli bir buluşu, kendisinin ve birçok arkadaşının eğitim maliyetini rahat rahat karşılayacaktır. Sosyalizmin amacı, tüm yetenekleri geliştirmek değil mi? Bizim baş kaygımız, kişiliği geliştirmek ve onun yaratıcı bir şekilde ortaya çıkmasını teşvik etmek değil mi?»

Başkaları, «evet, bizim amacımız bu» diyor ve ardından taarruza geçiyorlar. «Ama, bunun nasıl başarılacağı konusunda sizinle aynı kanıda değiliz. Yüksek öğrenim kurumları, uzman yetiştiren araçlar olmaya devam etmelidir. Herşeyi bir anda yapamazsınız. Genel eğitim bunların işi değildir. Bu, liselerin işidir. Ve bunlar, istemlere uygun bir biçimde alanlarını genişletiyorlar. Her neyse! Eğer okulda yeterince öğrenmediğin kanısındaysan, her zaman okumaya devam edebilirsin. Olanaklar bol. Örneğin üniversitelerin akşam bölümleri. Ayrıca yazışmalı kurslar da var. Öteki tüm kurslara, halk üniversitelerine, TV ders dizilerine. vb. ne dersin? Bunlar, herkese açık derslerdir. Bu, genel eğitiminizi istediğiniz düzeye çıkarma aracı değil mi?»

Bu tartışma bizlere, sosyalizm koşullarında, yaşamdaki ve yüksek öğrenimin geliştirilmesindeki özgür ve ateşli arayış ortamını göstermektedir. Ne kadar büyük olanaklar olduğunu, sosyalizmin kitlelerin kültürel gelişimi için ne kadar çeşitli yollar sunduğunu birçok kereler gözlerimizle gördük.

■

İKİNCİ YAZIŞMA

Birbirimizden öğrendiğimizden daha hızlı doğadan öğrenmeye başlarız. Enstitü öğretim programı, genellikle beş yıllık bir dö-

nemi kapsar. Ama örneğin biyolojide, bilginin hacmi bu zamanın iki katıdır. Kalıtım bilgisi her iki yılda bir, iki katına çıkar. Nükleer fizikte ve uzay araştırmalarında bu daha da hızlıdır. Eğer Aşil'in kovaladığı Zeno'nun ünlü kaplumbağası bir ekspres tren haline gelseydi, günümüz öğrencilerinin içinde bulunduğu hızın cinsine çok benzeyen bir model elde ederdik.

Hepsi bu kadar da değil. Bugünlerde birçok kişi, başlangıçta seçmiş oldukları meslekte bütün yaşamları boyunca kalamıyor. Varşova Üniversitesi Pedagoji Fakültesi Dekanı Profesör C. Kupisiewicz, bugün varolan mesleklerin rahat rahat yarısının bu yüzyılın başında bilinmediklerini ve bunların yarısından çoğunun da, önümüzdeki birkaç onyılda ayakta kalamayacağını bizlere anımsattı. Milyonlarca küçük çocuk okula gidiyor, ama bunların yarısının, büyüyünce ne tür bir iş yapacağını bilmiyoruz. Bildiğimiz tek şey, bunların yarısının, bugün varolmayan mesleklerde çalışacaklarıdır.

Herşeyi öğretmeniz olanaksızsa, öğretmedeki amaç nedir diye bir soru pekâlâ sorulabilir. Ve öğrencilerinizin ne olacağını bilmiyorsanız, nasıl öğretmeniz gerekir?

Günümüzdeki bilimsel ve teknolojik devrim, yüksek öğrenimi eşi görülmedik bir duruma getirmiştir. Kimi insanlar, toplumsal bir kuruluş olarak yüksek okulun günlerinin sayılı olduğuna inanıyorlar. Yapılabilecek tek şey, dış dünyaya gözleri yummak ve genç insanı «yaşamın kendisinden» öğrenmeye terketmektir, diyorlar. Örneğin Fransız toplumbilimci Andre Gorz, yapıtlarından birinin başlığında üniversitelerin kaldırılması çağrısını ileri sürüyor. Elbette bu herkesin görüşü değildir. Kimi burjuva teorisyenleri de «iyimser bir çizgi» izliyorlar. Fransa'da Raymond Aron ve Alain Touraine, ya da ABD'de Daniel Bell gibi bilim ve yüksek öğrenimin üstün bir «yapı - oluşturucu» role sahip olacağı bir zamanı öngören kimileri de vardır. Bunlar, birtakım reorganizasyonlardan sonra, üniversitelerin, «sınıflar üstü» olacak bir «bilim iktidarı»nı kurabileceklerini umuyorlar.

Elbette reorganizasyon gereklidir. Kimse bunu tartışmıyor. Çok geniş bir alanda çok şey yapılmış bulunmaktadır, ancak sosyal rotalar bütünüyle farklıdır. Sosyalist ülkeler, kendi yüksek öğrenimi geliştirme kavramlarını oluşturmuşlardır ve bilimsel - teknolojik devrim koşullarında düzenli olarak bu kavramı yaşama geçirmektedirler.

Bütünleşmenin İki Yanı

«Ülkemizde yüksek öğrenim sistemindeki değişiklikler devrimcidir,» diyor Romanya Komünist Partisi Merkez Komitesi Propaganda ve Basın Dairesi Başkan Yardımcısı A. Szabo; «Şimdiki sorunları, yüksek öğrenimi tüm alanlarda yaşama daha da yakınlaştırarak gidermeyi umuyoruz. Partimizin 11. Kongresi'nin yö-

TÜSTAV

nergelerine uygun olarak, öğrenim, araştırma ve üretim geniş ölçüde bütünleştiriliyor.»

Öğretim ve araştırmanın bütünleştirilmesinin anlamı nedir? Örgütsel açıdan bu, öğretim ve araştırma kurumları arasında yeni ilişkiler kurulması anlamına gelir. Bükreş Üniversitesi'ndeki büyük bir toplantıda Rektör Akademisyen D. Giucu ve meslekdaşları, bu ilişkilerin nasıl işlediğini verilerle bize açıkladılar. Üniversitenin matematik fakültesi, önceleri kendi başına çalışan Romanya Bilimler Akademisi Matematik Araştırma Enstitüsü ile tam olarak bütünleştiriliyor. Benzer şekilde, Akademi'nin Coğrafya Enstitüsü Coğrafya Fakültesi'yle ve, tarih ve arkeoloji enstitüleri de Tarih Fakültesi'yle birleşmiştir.

Bulgaristan'da da aynı şeyleri gördük. Burada, Sofya Üniversitesi'nin Bilimler Akademisi'yle bütünleşmesi, matematik, fizik, sosyoloji, hukuk ve başka bir dizi alanlarda birleşik bilimsel araştırma ve personel yetiştirme merkezlerinin oluşumuna yol açmıştır. Bu yeni yapısal birimleri, hem öğrenimi hem de araştırmayı kapsayan planları ve yönetimleri birleştiriyor. Üniversite'de araştırma yapmanın ikincil birşey, bir tür «didaktik itki» olduğu fikrinden hiçbir şey kalmamıştır. Bütünleştirilmiş birimler, genel devlet araştırma planından paylarını almakta ve böylelikle, ulusal çaptaki araştırma çalışmaları işbölümü ve işbirliğine katılmaktadırlar.

Bilimin bütünleşmeden ne ölçüde kazançlı çıktığını açıklamaya gerek bile yok. Ama ya öğretim? Bütünleşmenin öğretici etkisi nedir? Bu etkilerden birisi, enstitüler ve üniversitelerin daha büyük maddi ve teknik kaynaklar kazanmasıdır. Derslerin çoğu, karmaşık, pahalı ve genellikle bir eşi bulunmayan araçlar yardımıyla, uzmanlaşmış laboratuvarlarda verilir. Bir başka etkisi de, genç insanların, ciddi bir araştırma çalışması sürecinde öğrenmeleri ve bilgilerini, kendi araştırmacılarından almalarıdır. «Yapabilenler, yapsın», «yapamayanlar, öğretsin» yolundaki eski bir şaka, zaman zaman üniversite profesörlerine de uygulanmaktadır. Günümüzde «yapanlar» gençlere öğreten insanlardır ve bu da daha çok sayıda öğretmeni sağlamaktadır.

Bulgaristan'da, Sofya Üniversitesi Matematik Fakültesi Dekanı Doçent T. Argirova, daha son zamanlara kadar kimi küçük bölümlerin üyelerinin ders dönemini kendi aralarında nasıl bölüştürdüklerini ve bir kişinin, çoğu kez, yıllar yılı nasıl aynı dersi verdiğini anımsattı. Bütünleşme fakülte bölümlerini ortadan kaldırmıştır. Birleşik bilim merkezinin tüm uzmanları, ister bir fakülteden, isterse Akademi'den olsunlar, ders verirler. Aynı dersler, genellikle, değişik uzmanlar tarafından paralel dalgalar halinde verilir. Dersin kalitesini karşılaştırmak daha kolaylaşmıştır ve bu kalitenin iyileştirilmesi yönünde daha ileri adımlar atılmıştır. Öğrencilerin adlarını belirtmeden yanıtladığı düzenli anketler de, bu yönde yardımcı olmaktadır.

Bütünleşme öğretim ve üretim alanında ne anlama gelmektedir?

Polonya'da bunlar, elektrik mühendislerinin yetiştirilmesi üzerinde deneniyor. Öğrenciler Varşova Politeknik Enstitüsü'ne giriyor, ama iki yıllık temel eğitimden sonra, Elblag'daki Ağır Elektrik Mühendisliği İşletmeleri'nin özel bir bölümüne aktarılıyorlar. Buradaki donatım eşsizdir ve Polonyalı uzmanların dediği gibi, bir eğitim merkezinde bunu bir daha yapmanın bir anlamı olmayacaktır.

Romanya, öğretimi ve üretimi bütünleştirme sorununu kendine özgü biçimde ele almaktadır. Bükreş Politeknik Enstitüsü'nde inceleme yaparken, sanki bir kenti geziyormuşçasına, bir bloktan ötekine geçmek durumunda kaldık. Bu hiç de şaşırtıcı değildir. Burası, 20.000 öğrencisiyle, ülkenin en büyük enstitüsü; artık «teknik üniversite» denilen bir yer. Atelye ve laboratuvarlarında, hemen her pratik üretim eğitimi verilebilir. Sahip olduğu ısı ve enerji istasyonunda, atelyenin kalifiye kadrosuyla bir arada derslerini çalışan 5 - 6 kişilik gruplarla karşılaştık. Dersler, üretim temposunun gerektirdiği gibi, gündüz ve gece vardiyaları halinde verilir.

Bükreş Tarımsal Makina Fabrikası'nın atelyelerinde de, ceketleri üzerinde Bükreş Politeknik Enstitüsü rozetlerini taşıyan öğrenciler gördük. Önceleri şaşırdık. Sömestr içindeki pratik çalışma mı? Zaten sözkonusu olan da buydu. Geçen yıldan beri, fabrika ve enstitü yeni bantlarda ortaklaşa çalışmaktadırlar. Akademik yıl boyunca fabrika, pratik yapacak öğrenciler için zorunlu sayıda iş ayırır ve enstitünün öğretim takvimi, teorik ve pratik çalışmaları nöbetleşe değiştirmek için yeniden düzenlenmiştir. Üç haftada bir, atelyelerdeki öğrenci grupları yer değiştirir ve böylece bu aylarca sürer gider.

Genç insanların ders ve diploma çalışması, bu günlere yeni bir anlam verir. Bu genellikle, atelyelerdeki teknolojik araçları, deneme tezgâhlarını ve iyileştirilmiş makine birimlerini gerçekten çalıştırma biçimini alır.

Gezdiğimiz ülkelerde öğretim ve üretimin bütünleştirilme biçimleri, ülkenin kendileri kadar değişikti. Konuştuğumuz insanlar, hâlâ çok şey öğrenmek zorunda oldukları ve zaman zaman da beklenmeyen sorunlar ve güçlüklerle karşılaştıkları gerçeğini gizlemediler. Ama ilk sonuçlar esinlendirici olmuş ve sonul amaca onları biraz daha yaklaştırmıştır. Ve tüm ülkelerde bu amaç aynıdır, öğrencilere üretim içinde bilgi vermektir ve bu da, öğrencileri, seçtikleri meslek, bunun koşulları ve mesleki yaşamlarında onlardan istenecek şeyler konusunda daha bilgili duruma getirmeye yardım edecektir. Sonra, bu amaç, öğrencileri, toplum içinde yapmaya girişecekleri çalışmayla daha etkin biçimde bağlantılı kılmaktır.

Olgunluk Sınavından Bitirme Sınavına

Öğretim, araştırma ve üretimin bütünleştirilmesi, bilimsel ve teknolojik devrimin yüksek öğrenim sistemine vurmuş olduğu karakteristik bir damgadır. Ayrıca bu, öğretim sürecinin, bunun içeriğinin, yöntemlerinin ve yönünün reorganizasyonunu da sağlamıştır.

Geniş işbölümü ve dar uzmanlaşma, zamanımızın ayırdedici bir özelliğidir. «Üretim senaryoları», en son sözcüğüne ve uygulayıcısına dek tasarlanır. Doğal istek; mezunları, hiçbir «ayarlama» yapılmaksızın, bütün enerjileriyle hemen çalışabilecekleri şekilde, kendi işlerine sokmaktır. Ama bilim ve teknolojideki devrim, bu işleri geçici kılıyor. Üretim, çok daha dinamik bir hale geliyor. Öyleyse, uygulayıcıların işe uyarlanabilecek bir durumda olmaları gerekir. Başka bir deyişle, karşıt istemlerin yerine getirilmesi sözkonusudur. Bu yapılabilir mi? Yapılabilirse, nasıl yapılabilir?

«Uzun bir zamandır, Romanya'daki yüksek öğrenim kurumları dar uzmanlaşmaya yönelmiş durumdaydı,» diyor Bükreş Politeknik Enstitüsü Rektörü Akademisyen R. Vionea. «Şimdi bu sistem, köklü bir biçimde gözden geçirilmiştir. Artık 155 yerine 81 geniş uzmanlık dalına sahibiz ve ilk yıllar boyunca, dersler yalnızca 35 geniş bölümler halinde azaltılmıştır. Aynı zamanda, mezunları, yorgun uzmanlar olarak hemen üretime girebilecekleri noktaya değin yetiştirme amacını da bir yana attık. Sanayiin yardımıyla, ama yüksek öğrenim çerçevesi içinde uzmanlaşmaya karar verdik.»

«Geniş uzmanlığa» yönelik bu dönüş, sosyalist ülkelerde heryerde görülmektedir. Örneğin Polonya'da, birkaç yıl önce buna geçilmiştir. Dr. J. Gorski, bizlere, «Ancak iş ayarlamasının yüksek öğrenimin sınırlarının ötesinde bir sorun olduğunu» söylemiştir; «bir uzman, işe tam olarak uyabilmek için yaklaşık bir yıl üretimde çalışmak zorundadır. Öğretmenler, doktorlar ve hukukçulara son düzeltmeleri yapmanın iyi denenmiş yolları vardır. Ve aynı ilke mühendisler için de uygulanacaktır.»

Benzerlikleri ve farklılıkları nedeniyle bu genel ilkeler bizleri ilgilendiriyordu.

Romanya'da bütün eğitim sistemi yeniden örgütlenmekteyken, Polonya'da yalnızca orta öğrenimin yeniden düzenlenmesi planlanıyor. 12 yıllık okullardan gelen ilk öğrenci kümesi hazır olduğunda, yüksek öğrenimde büyük bir reform olacaktır. Polonyalı eğitimciler, hazırlık planlarında öyle bir model geliştirmişlerdir ki, burada, üretim uzmanlaşması, personelin yeniden-yetiştirilmesi ve akılcı biçimde kullanılması, bütünsel bir yapı olarak, yüksek öğrenimin çerçevesi dışındaki yeni bir özel sisteme yöneltilebiliyor. Bu, farklılıklardan biridir.

Hem Romenlerin ve Polonyalıların, hem de Bulgarların uzmanların temel, genel teorik eğitiminin olağanüstü önemini vur-

gulamaları olgusunda ise benzerlik vardır. Bu, ancak, yüksek öğrenim kurumlarıyla yapılabilirdi.

Bugün temel bilgi, herşeyi kapsayan bilgi anlamına gelmiyor. «Üniversitelerin ansiklopedistler yetiştirmek için kullanıldığı zamanlar, bir daha geri gelmemecesine geçmiştir,» diyor Sofya Üniversitesi Rektörü ve Bilimler Akademisi Muhabir Üyesi B. Sendov. «Herşeyi öğretmeye çabalamak yararsızdır. Gerekli şeyleri öğretmek gerekir.» Her bilgi eşit değer taşımaz. Kimileri uzun zaman yaşar, kimileri geçicidir. Üniversite, diye vurgulamaktadır Sendov, uzmanların, aşağı yukarı bir kuşağın yaşamı boyunca değerini koruyacağına inandıkları bilgiyi temel olarak alır. Uzmanlar bundan, yaklaşık ileriki üç yıl için bir eğitim programı hazırlarlar. Bu, «bilginin temel birimi»dir.

Bulgaristan'da öğrendiğimiz önemli bir olgu da şudur: Sofya ve Moskova Üniversiteleri, ilginç bir deneyime girişmek için genel temel eğitim fikrini kullanmışlardır. Geçtiğimiz yıl matematikçiler ve bu yıl da gazeteciler, fizikçiler ve kimyacılar ayrı programlarla çalışmaya başlamışlardır. Deneyin örgütleyicilerinin inancına göre, «temel birim»in birleştirilmesi iki ülke arasında bilimsel, teknolojik ve kültürel işbirliğini geliştirmeye yardım edecektir. Bu, onların, herbir ülkenin istemlerine uygun olarak uzmanlaştırılabilecek öğrencileri daha geniş ölçüde değiştokuş etmelerine de olanak verecektir.

Ama biz konumuza dönelim. Temel bir birim bile sonsuza dek varolamaz. Durağan değil, istikrarlı olabilir. Bulgaristan, Romanya ve Polonya'da programlar hazırlamak ve düzeltmek görevi en iyi uzman ekiplerine veriliyor. Bu programlar merkezde onaylanıyor ve herkes için zorunlu bir duruma geliyor; ancak, örneğin Polonya'da, bir yüksek öğrenim kurumuna, kendi özelliklerinden ve özgül geleneklerinden yararlanabilecek şekilde, akademik takviminin yüzde 7 - 8'ini dilediği gibi planlamak izni verilir. Polonya Bilim, Yüksek Öğrenim ve Teknoloji Bakanlığı'nda özel bir uzmanlar grubu, tüm konularla ilgili programlar üzerinde çalışır. Programların her beş yılda bir yenilenmesi şeklinde bir uygulama kabul edilmiştir.

Bir uzmanın gelecekte gerek duyabileceği bütün bilgiyi «temel birim»e sokmak olanaksız olduğundan, ona «öğrenmeyi öğretmek» gerekir. Bu, Bulgaristan, Romanya ve Polonya'da sık sık duyduğumuz bir sözdü.

Yaratıcılığın Anahtarı

İnsanlara nasıl öğrenileceğini öğretmek demek, onlara işlerine karşı coşku esinlendirmek, merak etme alışkanlığını özendirmek, bağımsız çalışma zevkini yerleştirmek ve bu beceriyi geliştirmek demektir. Ayrıca bu, yaratıcı çalışma isteğini alevlendirmek, ya da, konuştuğumuz insanlardan birinin deyimiyle, «öğren-

me sürecini araştırma süreci durumuna getirmek» anlamına da gelir. Eğitimin araştırmayla ve üretimle bütünleştirilmesinin rol oynadığı yer de işte burasıdır.

Bu, öğrenci ile öğretici arasındaki ilişkilerin niteliğini de değiştirmektedir. Hazır bilgi bir başkasına aktarılırken, geleneksel yapı, taraflar arasındaki işbirliği ilişkisiyle yer değiştirmiştir. Saygıdeğer bir profesör bir öğrencisine meslektaşı gibi seslenmeye alışmışsa, bu genellikle nezaketten öteye gitmezdi. Bugün ise bu söz, giderek artan bir şekilde, gerçek durumu yansıtmaktadır.

Bize, aynı konu üzerinde çalışan, öğretici ve öğrencilerden oluşan «karma» diye adlandırılan yaratıcı gruplardan söz edildi. Başlangıçta, öğrencinin görece basit ödevler yapması gerekir. Yetenekleri yavaş yavaş geliştikçe, bağımsız, olgun ve özgün bir araştırmacı durumuna gelir.

Böyle bir çalışmada, öğrencinin bireysel yapısını, alışkanlık ve ilgilerini dikkate almak önemlidir. En popüler dersler genellikle en iyi sonuçları verir. Ve popüler olmak için de, bunların çeşitlendirilmeleri gerekir. Fakat geniş bir ilgi yelpazesi, tekdüze öğretim programları durumuna nasıl uydurulabilir?

Aramızdan biri, sosyalist dünya dışındaki yüksek öğrenim kurumlarının karşı karşıya bulunduğu güç sorunları çok iyi biliyor. Çeşitli örnekler göstermiştir ki, son yıllarda üniversiteleri sarsan reformist hareketler, onun yönetsel ve akademik yapısında köklü değişiklikler yapmayı ve bundan dolayı da, öğretim yöntemlerindeki genel sonuçları etkilemeyi başaramamışlardır. Öğrenciler, derslere serbestçe katılma konusundaki kendi demokratik haklarını işte bu bağlam içinde savunuyorlardı. Ama öğretim deneyimi, düzensiz çalışmaların bilimsel eğitimdeki incelemelere ciddi zararlar verdiğini ortaya koymaktadır. Derslere seçimli katılmanın getirilmesiyle birlikte öğrenciler, gerçek mesleki eğitim için zorunlu olan malzemenin yüzde 45 - 50'sini özümseyemeyeceklerdir.

Sosyalist ülkelerdeki koşullar elbette farklıdır ve onların üniversiteleri aynı sorunlarla karşı karşıya değiller. Dersleri izlemek zorunludur ve bu, etkin bir şekilde, bilginin özümsenmesini hızlandırmaktadır. Ama bu ülkelerde dersi bireyselleştirmek için atılan pratik adımlar nelerdir?

Bunu ele aldık. Programlar iki bölüme ayrılır, geniş bir ilgi yelpazesini kapsayan daha genel konular zorunludur. «Dar» bilimsel dersler genellikle seçimlidir. Bu durumda öğrencinin bir seçim hakkı vardır. Bunları izlemek isteyen öğrenciler için bireysel programlar da vardır. Öğrenciler, bunları ya kendi kendilerine ya da özel olarak görevlendirilmiş deneyim sahibi öğreticilerle birlikte hazırlarlar. Polonya'da herhangi bir öğrenci, ortalama «dört» notunu (tam not beş) aldıkça, bireysel bir ders programına geçe-

bilir. Çoğu durumlarda bu, iki ya da üç yıllık genel eğitimden sonra olmaktadır. Son olarak, sosyalist ülkelerin yüksek öğrenim kurumlarında, öğrencilerin bilimsel, teknik ve başka yaratıcı dernekleri olan çevre sistemi yaygındır. Bütün olarak bunlar, aşağı yukarı, üniversite içinde bir üniversite, bir özel ilgiler üniversitesi oluştururlar.

Düzenli dersler çerçevesi içinde «kitle» ile «birey» arasındaki ilişkiler önemli ölçüde değişmiştir. Örneğin, 1944 - 45 akademik yılında, Bulgaristan'daki bir yüksek öğrenim kurumunda yer alan her öğretici 30 öğrenciyle birlikte çalışmak zorundaydı. 1975 - 76'-da bu sayı 10'a düşmüştür. Bunlar, yalnızca ortalama istatistik sayılardır. Öğrenim sürecindeki başka değişiklikleri gözönüne alırsak, öğrenciye verilen dikkatin, üç katından daha fazla bir oranda arttığını görürüz.

Sofya Üniversitesi matematik bölümünde öğrenimin nasıl örgütlendiğini inceleme olanağı bulduk. Kur 3,5 - 5 yıl sürüyor. Bunu bitirenler, doğal olarak, en çalışkan ve yetenekli öğrenciler. 3,5 yıllık çalışmadan sonra, onların ortalama (tam not altı) «beş» not almaları bekleniyor. Uzmanlaştıkları son yıllarda, küçük gruplar halinde çalışıyorlar. Bütün ders kurları 3 - 4 öğrencilik gruplar halinde veriliyor ve böyle yaklaşık 50 kur vardır. Her öğrencinin, çalışmalarına yol gösteren, ona öğüdüyle yardım eden ve deneyimini onunla paylaşan tam nitelikli bir danışman - öğretmeni vardır. Bir kural olarak, pratik bakımdan tüm öğrenciler üstün notlarla mezun oluyorlar.

Üç ülkenin tümünde de aldığımız sayılar, öğrencilerin başarısında sürekli bir iyileşmenin olduğunu göstermektedir. Ancak uzmanlar, yalnızca «notlar»la bir yargıya varmazlar. Onlar, bunun, eğitimin niteliğini gösteren biricik, hatta başlıca gösterge bile olmadığı görüşündedirler. Okuldan sonraki yaşamlarında, mezunların yaptığı ilerlemeye ilişkin haberler, daha güvenilir kabul ediliyor.

■

ÜÇÜNCÜ YAZIŞMA

Polonya'da, şaka yollu şöyle sormuştuk:

«Tüm öğrencilerin sabahtan akşama dek okudukları nedir?»

Doğru yanıt şu oldu: «Duyurular».

Heryerde, giriş salonlarında, yurtların girişinde, klüplerde, yemek salonlarında ve hatta kliniklerde büyük kağıt parçaları, not defterinden koparılmış kağıtlar üzerinde kimileri özenle yazılmış, kimileri de çiziktirilmiş duyurular, bildiriler, vb. vardır.

Bunların bir çoğu «Dur!» uyarısıyla, kimileri de, özenle güven kazanacak olan bir «İstiyor musunuz...» sözüyle başlar. Tümü de öğrencilerin ilgisini çekmeyi amaçlayan bu duyurular kurul toplantılarını, masa tenisi turnuvalarını, bilimsel kurulların toplantılarını, dans derslerini, felsefi tartışmaları, adaşların toplantılarını, özel kişilerle yapılan toplantıları, alıştırma yapma, gereği duyulan öğrenciler için danışma toplantılarını, gezi konferanslarını, gençlik toplantılarını, bilimsel sempozyumları, koroları, temizlik ve sağlık denetlemelerini ve hatta hayli tuhaf olan «yazışmayla beste yapma» toplantılarını duyururlar.

Öğrenci yaşamının girdabı ilk bakışta insanı sersemletir; onun aşırı fantezisi baştan aşağı düzensizlik önermektedir. Ve bu pekâlâ olabilir, çünkü gençlik yaşamı bir yudumda içer, ciddi işleri aylaklıkla, büyüklüğü gülünçlükle karıştırır. Ama bu, sadece bir bakıma doğrudur.

Karışık gibi görünen bu olguda düzen ve amaç olduğunu yeterince biliyoruz. Bugün, «dün» olduğu ve belki «yarın» da olacağı gibi, öğrencilerin asıl dikkati ideolojik ve ahlaki kendi yazgısını belirleme üzerinde, insan olarak kendi işini kendisi görme üzerinde toplanmıştır. Onlar, bir dünya görüşü sistemini, yeteneklerini amaçlı bir şekilde kullanmakta kendilerine yol gösterecek bir sistemi benimsemeye bütünüyle hazırdırlar. Bulgaristan, Romanya ve Polonya'da Parti Merkez Komiteleri'nde ve yüksek öğrenimdeki bellibaşlı kişilerle yaptığımız görüşmelerimiz, gençliğin araştırmacı ruhunun, kendi başarısını destekleyen koşullara ve kamuoyunun anlayışına sahip olduğunu ortaya koydu.

Yüksek okulların yalnızca mesleki eğitimden değil, aynı zamanda ve eşit ölçüde, ideolojik ve ahlaki eğitimden, komünist ruhta, insancıl ülküler ruhunda, kollektivizm, yurtseverlik ve enternasyonalizm ruhunda eğitimden de sorumlu olduğu genellikle kabul edilir. Bu mezunlar farklı alanlardaki uzmanlar olacaklarsa da, aynı yurttaşlık ödevlerini yerine getireceklerdir. Genç insanlar birey olarak çok farklı olabilseler bile, bir bütün olarak alınırlarsa, yeni toplumun tipik kişiliğinin bir örneğini oluşturmaktadırlar.

Ama aşırı yalınlaştırmadan uzak kalalım. Üstün bir öğrenci kitlesinin, aynı, örnek erdemlere sahip olarak, birdenbire ortaya çıktığını ileri sürmüyoruz. Olgunlaşma süreci karmaşıktır. Gençliğin yalpalamaları, uluorta çabaları ve hataları bunun bir parçasıdır. Saf bir şiirsel yapıyla değil, öğrenci yaşamının yüksek gerilimiyle, gerçek insanlık yolundaki bu ortak çabayla karşı karşıya olduğumuz izlenimini edindik.

Görüşümüz odur ki, bu ülkelerde karşılaştığımız eğitim coşkusu, sosyalizm koşullarında yüksel okulların en olumlu temel ayırdedici özelliğidir.

İnanç İçinde Ders

Lenin, gençliğe yaptığı ünlü çağrısında şöyle yazıyordu: «Ancak tüm insanlığın yarattığı bilgi hazinesiyle kafanızı zenginleştirdiğinizde bir komünist olabilirsiniz.» [1]

Marksist - Leninist dünya görüşünün bilinçle seçilmesine yol açan şey geniş bir bilgiye, «tüm bilgi hazineleri»nin taşıdığı bilgiye sahip olmaktır. Bu yüzden sosyalist eğitim, bıkıp usanmadan, genç insanlara, tarihsel gelişimleri içinde geniş bir ideolojik eğilimler ve anlayışlar yelpazesini gösterir.

Bu çizgi, yalnızca, geleceğin düşünürleri ve toplumbilimcileri için değil, aynı zamanda geleceğin kimyacıları, teknologları ve biyologları için de geçerlidir. Seçtiği alana bakmadan, hangi üniversiteye ya da enstitüye gittiğine bakmadan öğrenci, toplumsal - politik eğitim bakımından sistemli bir öğrenim görecektir. Gezdiğimiz ülkelerde bu öğrenim, en az şu dört konuyu içeriyordu: Sözkonusu ülkenin devrim hareketi tarihi, yönetici partinin tarihi ve onun politikası, sosyalist ve komünist kuruculuğun sorunları ve en başta ta, daha ilk yıllarda, ekonomi politik ve felsefe üzerine temel genel kurslar. Genç insanın geniş bir çevren kazanması, geçmişteki ve şimdiki yoğun ideolojik savaşıma yabancı kalmaması, sonuçlar çıkarması ve böylelikle bilimsel bir dünya görüşü kazanması fikri yürürlüktedir.

Burjuva yazarları sosyalizmde yüksek öğrenim üzerine yazarlarken, zaman zaman, derslerin «ideolojik bakımdan aşırı yüklü» olduğunu iddia ederler.

Sağlam bir mesleki eğitim için daha az zaman kalır, derler. Ayrıca, öğrencilerin kendilerini ilgilendirmeyen konuları incelemeye zorlandıklarını da savlarlar. Bununla birlikte, olgular, bu savların temelsiz olduğunu göstermektedir.

Okul saatlerinin yüzde 85 - 90'ı, sözün dar anlamıyla mesleki eğitime ayrılır; bunun anlamı ise, ideolojik konulara yalnızca zamanın yüzde 10 - 15'inin harcandığıdır. Gezdiğimiz tüm kuruluşlarda gözlediğimiz oran budur ve bu, savımızı kanıtlar görünmektedir.

Ayrıca, öğrencilerin politikaya ve ekonomiye karşı tutumunu da yokladık. Onlara, bu konularda hangi düzeyin gerektiğini sorduk. Yanıt, bu düzeyin genellikle yüksek olması gerektiği yolundaydı. Yetkililerden de bu konulardaki ilerleme üzerine bilgi rica ettik ve bu kurslardaki ortalama notların, başka konulardakilerden daha düşük olmadığını öğrendik.

İdeolojik eğitime ayrılan zamanın yaklaşık yarısı ders saati olarak kullanılıyor ve geri kalanı da, grup çalışmalarında harcanıyordu. Bu gruplar, daha karmaşık ve daha tartışmalı sorunlarla

[1] V. İ. Lenin, **Toplu Yapıtlar**, C. 31, s. 251.

ilgilenirler. Grup çalışmaları sırasında öğrenciler, günün konularını tartışıyor ve, ek araştırma ve daha bir derin yorum gerektiren sorunlarla ilgileniyorlardı. Bu çalışmaların hazırlanması, bilimsel yazının, belgelerin ve yaşamdan çıkarılan bilgilerin ciddi şekilde anlaşılması anlamına gelir. Tezlerin ve formüllerin «papağan gibi» öğrenilmesi değil, şeylerin ve olguların çözümlenmesine Marksist - Leninist bilimsel yaklaşımın yaratıcı bir şekilde özümsenmesi vurgulanır. Öğrenciler, bağımsız notlar ve raporlar sunarlar, daha sonra bunlar, zaman zaman da gerçek bir coşkuyla ve enine boyuna tartışılır.

Son olarak, genç insanların ideoloji, politika ve toplumbilime duyduğu derin ilgi, onların çoğunun kendilerini program gereklerinin «zorunlu asgari»siyle sınırlandırmadıklarını da gösterir. Birçoğu ek ideolojik kurslara ve seminerlere katılır, boş zamanlarını bilimsel çevrelerde, politik inceleme çevrelerinde. gençlik ve parti örgütlerinde, teorik bilimsel konferanslarda, okuma odalarında ve yarışmalarda geçirirler. 150 bin öğrenci, yani, toplamın üçte ikisi, 1975 - 76'daki Polonya Politik Bilgi Yarışması'na gönüllü olarak katılmıştır ve bu yarışmayı Lublin Üniversitesi kazandı. Bulgaristan'a vardığımızda, Cumhuriyetçi Öğrencilerin Politik Yarışması'nın 8'incisinin sonuçlarını hesaplıyorlardı. Bulgaristan'daki yabancı öğrencilerin çoğunun da buna katıldığı ortaya çıktı.

İşte bizi etkileyen başka bir nokta: Ülkede ancak geçici olarak bulunan yabancı öğrenciler niçin bir iç yarışmaya katıldılar? Eni sonu, bu gönüllü bir iştir. Ama onlar şöyle diyorlardı: «Eğer bu gönüllü bir işse, bizim de katılmamıza izin vermeniz gerekir.» Dışarda kalmak istemiyorlardı. Avrupa, Amerika, Asya ve Afrika'nın başka başka ülkelerinden gelmiş genç erkek ve kadınlarla çeşitli konuşmalar yaptık. Bunlardan kimileri, burjuva yüksek okullarında okumuşlardı. Bize dediklerine göre, bütün edindikleri şey, ideolojik sorunlarda aradıkları açıklık yerine, standart burjuva formüllerdi. Sosyalist yüksek öğrenim kurumlarında beğendikleri şey, mesleki eğitimden başka, bunların, kişiliğinin ahlaki ve moral temellerini kurmada insanlara yardım etmeleriydi.

Birçok etmen öğrencilerin inançlarına, yurttaşlık ödevi duygusuna ve davranış normlarına katkıda bulunmaktadır. Çalışma ortamı ve onun içeriği, fakültenin ortaya koyduğu örnek, gruptaki ilişkiler, toplumdaki iş ve yaşam, bütün bunlar kendi etkilerini yapmaktadır ve bu etmenlerden herbiri, tinsel olgunlaşma için önem taşıyor. Genç insanların yaptığı toplumsal çalışma, sağlam ideolojik ve ahlaki konumların kurulmasında özel bir rol oynuyor.

«Kendimiz Yapıyoruz»

Varşova Üniversitesi, pek çekici olmayan bir klüp binasına sahipti. Öğrenciler buraya Stodoa (Ambar) adını takmışlardı.

Klüp yeni, mükemmel bir binaya taşınmış olmasına karşın, buraya hâlâ Stodoa denilmeye devam ediliyor. Bir başka klübü de gezdik. Herbirinin karşısında iki öğrenci yurdu var: Birisi kızlar ve öteki de erkekler için. Burada klüp, kızların yurdunun içinde ve adı da («Ubab», yani «Kızların ...'da»), biraz yaramazlık kokuyor.

Klübün başkanı olan Teresa Jurczynska bizlere dans salonunu, kahveyi, barı ve klübün odalarını gösterdi. Bizlere etrafı dolaştırırken, şunları açıkladı:

«Şiir salonumuz Pazar günleri açılır. Nesir yazarlarının kendi salonları vardır, çevirmenlerin bir grubu ve kurgu - bilim düşkünlerinin de bir topluluğu vardır. Çarşamba günleri, politik tartışma grubu toplanır. Yarın, 'Polonya Köyünün Sorunları'nı tartışacaklar. Katılmak ister misiniz? Sırası gelmişken sorayım, en çok neyle ilgilenirsiniz?»

Herşeyle, demek istiyorduk. Bütün bu duyuruların kaynaklarından birinde olduğumuzu hissediyorduk. Burada, adaşların toplantısı yapılıyordu. Ve burada, kendi isimlerimizin olduğu bir duyuru gördük. Özel ilgiye değer ne vardı? «Başka Ülkelerden Gelmiş Yazarların Katılımıyla Bir Kurgu - Bilim Günü», «Bir Klasik Müzik Gecesi» (elbette mum ışığında) ve «Şili Öğrencileriyle Dayanışma Toplantısı» üzerine duyurular vardı. Bütün bunları kim örgütlüyor?

«Kendimiz yapıyoruz.»

Teresa Jurczynska, etnografya bölümüne devam ediyor. Klüp yönetim kurulunun öteki tüm üyeleri de öğrenci. Birdenbire, ekonomi bölümü öğrencisi olan Czeclaw Pisarkiewicz ortaya çıktı. Öğrenci konseyinin başkanı olarak, bin öğrencilik üniversite sitesinin bütünü üzerinde «otoritesi» var. Üniversite sitesinin yönetimi, Polonya Sosyalist Öğrenci Birliği'nin örgütlenmesi ve son olarak da, üniversitenin öz yönetimi üzerine konuştuk. Bu konuda Bulgaristan ve Romanya'da da birtakım şeyler duymuştuk.

Yüksek öğrenim kurumlarının kamu organları ve örgütleri, önemli bir güce sahip. Bu üç ülkenin tümünde de, giriş kayıtlarını yapanlar, ders yılının sınav programını saptayanlar, devlet kredilerinin verilmesini ve yurt odalarının dağıtılmasını denetleyenler öğrencilerin kendileridir. Ayrıca, derslerin örgütlenmesinde ve üniversitenin özyönetiminde de yer alıyorlar.

Bulgaristan'daki yönetmeliklere göre, öğrenciler, Üniversite Genel Meclisi, Üniversite Konseyi, Rektörlük Konseyi ile başlayıp Bölüm Konseyleri ile biten, tümü seçimle gelmiş organlardaki üyelerin yüzde 20'sini oluşturuyorlar. Bunlar, gizli oyla, 4 yıllık bir zaman için seçiliyorlar. Bu öğrenciler, öğretim kadrosundaki eksiklerin tamamlanması ve bilimsel orun ve derecelerin verilmesi dışında, fakültenin tüm sorunları üzerinde eşit söz sahibidirler.

Bükreş Üniversitesi Senatosu'nun yaklaşık yüzde 15'i öğrencilerden oluşuyor. Bunlar, kararların alınmasında, öğrenci olmayan bir üye kadar söz sahibidirler. Polonya yüksek okullarında, yönetim, seçimle gelen uzmanlık konseyleri ve komisyonlarının oluşturduğu geniş bir örgüye dayanmaktadır. Üniversite ve komisyonların pedagoji konseylerinde üyelerin yüzde 20 - 50'sini ve iç işler konseylerinde de yüzde 80'e dek varan bir kesimini öğrenciler oluşturuyor. Öğrencilerin, kendilerini ilgilendiren sorunları bu konseylerde sık sık ortaya getirmelerine karşın, öğrenci girişkenliğinin topluma karşı ve yıkıcı olduğu tek bir durum bile işitmedik.

Sosyalizmde, yüksek okullar halkın yaşamıyla sıkıca bağlantılıdır. Sınıfsal ayrıcalıklar ve tarafgirlikler biçiminde engeller çıkaran kimi burjuva üniversitelerinde ise durum tümüyle farklıdır. Bulgaristan, Romanya ve Polonya öğrencileri orta dereceli okulları koruyor, konserler, dersler veriyor, seçim kampanyalarında yer alıyor ve yüksek yasama organları da içinde olmak üzere, yönetim organlarına vekil olarak seçiliyorlar. Onların bütün faaliyetlerini sıralamak olanaksız; ancak biz burada, bunlardan biriyle, çalışmayla, yani, onların halkın en yoğun emek çabalarına yaptıkları katkıyla ilgilenmeliyiz.

Yaz aylarında sosyalist ülkeleri gezen herkes, muhakkak, öğrencilerin mevsimlik «modalarıyla» karşılaşmaktadır. Giyenin yüksek okulunun baş harflerini, giyen erkeğin (ya da kızın) üzerinde çalıştığı yapım projesinin yerini ya da şöylesine sözler taşıyan iş giysileri görülebiliyor:

«BAM'a (Baykal - Amur Demiryolu) gidiyoruz! Senden ne haber?»

İş giysisi eski göründüğü ölçüde, bunun giyicisi gurur duyar. Yazın gönüllü öğrenci ekipleri ekin biçmeye, demiryolu yapımına ya da yapım bölgelerinde beton dökmeye yardım ederler. Bizlerden birinin anayurdu olan Moğolistan'da yüzlerce öğrenci ekibi kırsal alana, özellikle de Gobi bölgesine, kuyular, sulama sistemleri, sürüler için kışlık barakalar yapımına, kültürel hizmetleri ve yardım hizmetlerini kurmaya ve genişletmeye yardıma giderler.

Gezdiğimiz ülkelerde durum çoğunlukla aynıydı. Geçtiğimiz baharda Romanya'da olan şiddetli depremden sonra, öğrenciler, zararı onarmak için özveriyle çalıştılar. Sofya Üniversitesi, ilk anti - faşist ayaklanma merkezi olan Mikhailovgrad ile sağlam bağlar kurmuştur. Öğrenciler, burada, sözleşmeyle, yerel kooperatif çiftliklerinde ve fabrikalarda çalışırlar, tasarım ve yapım işlerinde yardım ederler ve bölgenin tarihini ve diyalektiğini incelerler. Polonya'da, Chelm - 80 diye bilinen beş - yıllık bir plan çerçevesinde öğrenciler, yeni, özgür Polonya'nın ilan edildiği bölgenin ekonomik gelişiminin sorumluluğunu üzerlerine alacaklardır.

Yalnızca emek çabasını değil, şenlikleri de belirtmeliyiz. Gaudeamus! Öğrenci yaşamı çekiciliğinden ve renginden birşey yitirmiş değildir. Yeni öğrenim yılının başlaması ve mezuniyet törenleri büyük olaylardır ve gerektiği gibi kutlanırlar. Gezdiğimiz tüm ülkelerde, ulusal öğrenci şenliklerine devlet başkanları ve kardeş partilerin genel sekreterleri de katılıyorlardı. Romanya'da, genellikle «boboch» (ördekcikler) denilen yeni gelenler, eğlenceler düzenlerler ve burada, «Hanım Ördekcik» seçilir, profesörler de genç öğrencilere orunları konusunda bilgi verirler. «Gençlik» bayramları, karnavallar ve şenlikler de vardır.

Saygı yürüyüşlerini de belirtmeliyiz. Varşova Üniversitesi öğrencileri, yaşamlarını halkın davası uğruna yitirmiş olan öğrencilerin mezarlarına çelenk koymak için yürüyüş yaparlar. Bulgar gençleri, Hristo Botev'in öldüğü Balkanlar'da toplantılar düzenlerler. Ülkenin her tarafından toplanan öğrenciler, kurtuluş yiğitlerinin kahramanlığını anmak ve halkın devrimci geleneklerine bağlılık yeminlerini tazelemek için, ölümsüz yiğitlik meşalesini Öküz Tepesi'ne (Peak Ox) doğru taşırlar.

Yüksek okullar ağlarını özenle örüyor, yaşamın ve zamanın engellerini başarıyla aşıyorlar. Bulgaristan, Romanya ve Polonya'daki birçok üniversite öğretmeni, sosyalizm kurulmazdan önce genç birer insandı ve gençliklerini bunun gerçekleşmesine adamış kişilerdi. Özel günlerde, kürklerle süslenmiş cüppelerini giyerler ve bu giysiler üzerinde, onlara gerilla hareketlerine, nazilere karşı verilen savaşlara katılmalarından ve halk iktidarının ilk dönemindeki özel başarılarından dolayı verilmiş olan madalyalar vardır. Karşınızdaki yüzler ise çok gençtir. Bu genç insanların, üçbin yılının arefesinde tam olgunluğa ulaşacaklarını bir düşünün. Fütürologlar bile her zaman bu ölçüde ileriye bakmazlar. Ancak yüksek okullar bakmak zorundadır. Sosyalizmi kurmaya başlamış olanlar, yeni tepeleri elegeçirmeye gidecek olan yeni kuşağı silahlandırıyorlar.

Basın

Afrika-Asya Halkları Dayanışma Örgütü'nün 20. Yıldönümü

A. S. Dzasokov, Dvisheniye solidarnosti narodov Azii I - Afriki (Afrika - Asya Dayanışma Hareketi) Moskova, Nauka Yayınları, 216 Sayfa.

Hükümetlerin ve resmi diplomasinin geniş bir faaliyet alanı haline gelmiş bulunan uluslararası ilişkilerde, ilerici kamuoyu ve

geniş demokratik ve anti - emperyalist hareketler artık giderek daha büyük bir rol oynuyorlar. Halkların etkisinin artması ve onların politikaya doğrudan katılmaları, Rusya'da Oktobr Devrimi'nin utkusundan ve sosyalist sistemin ortaya çıkmasından bu yana gelişmiş olan yeni dünya durumunun bir özelliğidir.

Aralık 1977'de 20. yıldönümünü kutlayacak olan Afrika - Asya Halkları Dayanışma Örgütü (AAHDÖ) demokratik, anti - emperyalist güçler arasında seçkin bir yer tutuyor.

Afrika - Asya Ülkeleri Sovyet Dayanışma Komitesi Başkan Vekili olan A. S. Dzasokov'un sözkonusu kitabı, iki büyük kıtaya yayılan bu geniş ilerici hareketin tarihi ve pratik faaliyetleriyle ilgili tüm sorunların kapsamlı bir incelenmesi ve çözümlenmesidir. AAHDÖ'nün faaliyetlerini niteleyen çeşitli belgeleri içeren bir de ek bölümü vardır.

Afrika - Asya dayanışma hareketi, bu iki kıtada doğan ve sonra da Latin Amerika'ya yayılan çizgisizlik hareketine paralel olarak gelişti. Yazar, bu dayanışma hareketinin bunun toplumsal bir hareket olması, oysa çizgisizlik hareketinin, devletlerarası doğrultuda gelişmesi bakımından, çizgisizlik hareketinden farklı olduğunu ortaya koyuyor.

Sağlam bir uslamlamayla, her iki hareketin de esas olarak anti - emperyalist olduğunu belirten * yazar, bu dayanışma hareketinin, toplumsal ilerleme ülkülerini daha da geliştirdiğini ve kapitalist olmayan gelişme ilkesini kabul ettiğini göstermektedir. Pratik olarak her ülkedeki AAHDÖ örgütleri (bugüne değin 81), emekçi kitlelerin rolünü artıran ve ilerici parti ve grupların konumlarını güçlendiren bir ulusal yurtsever güçler bağlaşması biçimi alıyorlar. AAHDÖ, ulusal kurtuluş hareketi ile sosyalist ülkeler arasındaki bağlaşmayı pekiştirmeye yardım ediyor. Sosyalist yönelimli ülkelerdeki yönetici partiler de içinde olmak üzere, çok sayıda devrimci demokratik parti ve örgütlerle etkin işbirliği yapmasından, AAHDÖ'nün toplumsal etkisi konusunda bir yargıya varılabilir.

Kitaba göre; 1969 Uluslararası Konferansı'nın dünya devrim sürecinde ulusal kurtuluş savaşımının rolünün artması konusundaki tezlerine uygun olarak, bu örgütü barış, demokrasi, ulusal bağımsızlık ve toplumsal ilerleme savaşımında her bakımdan destekleyen dünya komünist ve işçi hareketi, AAHDÖ'nün gelişiminde ve yöneliminde önemli bir rol oynamıştır. Sosyalist topluluk ve kapitalist ülkelerdeki emekçi halk da AAHDÖ'ne etkili yardımlar

---

* Dzasokov, okuyucuya, ilk Afrika - Asya Dayanışma Konferansı'nın İngiliz - Fransız - İsrail saldırısına karşı Mısır halkının özverili savaşımıyla bağlantılı olarak, 1956'da yapıldığını anımsatmaktadır (s. 15).

yapıyorlar. Bu, yazarı şu vargıya götürmektedir: «AAHDÖ, dünya işçi hareketi ile ulusal kurtuluş hareketi arasında bir bağlantı halkası oluşturmaktadır.» (s. 18)

Dzasokov, bu dayanışma hareketinin bileşimindeki ve toplumsal temelindeki değişiklikleri belirtmekte ve, ulusal kurtuluş hareketinin genel gelişim temeli karşısında bunun ereklerinin evrimini, başlıca ereğin ulusal özgürlük için, dolaysız sömürge yönetiminin ortadan kaldırılması için savaşmak olduğu birinci aşamada, baş yerin yeni sömürgeciliğe karşı, ekonomik bağımsızlık ve toplumsal değişiklik savaşıma ayrıldığı ikinci aşamaya geçişinin evrimini izlemektedir. Bu aşamadaki sözkonusu savaşıma, barış ve yumuşama ve Asya'da kollektif güvenlik savaşımı da ekleniyor. Böylelikle, AAHDÖ'nün ele aldığı sorunlar yelpazesi sürekli genişliyor. Aynı zamanda da, ırkçılığın ve sömürgeciliğin son merkezlerini ortadan kaldırmak çabası onun başlıca görevi olmaya devam ediyor.

Kitap, AAHDÖ'nün çeşitli pratik kazanımlarını sıralamakta ve onun uluslararası alandaki gayretli faaliyetlerini, toplumsal ve ekonomik sorunlar üzerindeki çalışmalarını göstermektedir. 1977 Aralık ayında Bağdat'ta yapılacak olan 6. AAHDÖ Konferansı, bu saygın hareketin 30. yılını açacak ve bu, kuşkusuz, onun ilerici yöneliminin daha da derinleşmesi yolunda, yeni bir önemli kilometretaşı haline gelecektir.

Dayanışma hareketi gücünü artırmakta, daha fazla yeni üyeler çekmekte ve onun yönelimi de giderek daha açık bir şekilde belirlenmektedir. Örgütün nasıl çalıştığını ve karşılaştığı sorunları nasıl çözdüğünü gösteren bu kitap, büyük bir ilgiyi hak etmiştir.

V. R.

TÜSTAV

TUSTAV

15 Lira